

GÖÇ ÇALIŞMALARI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONFERANSI - V

Özet Kitapçığı

2 Aralık 2023

V. GÖÇ ÇALIŞMALARI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONFERANSI

2 Aralık 2023

santralistanbul Kampüsü E1-301 & E1-307 & Çevrim içi

V. Göç Çalışmaları Lisansüstü Öğrenci Konferansı bu yıl da göç alanında çalışan yüksek lisans ve doktora öğrencilerini hem birbirleriyle hem de bu alanda farklı disiplinlerde ve/veya disiplinlerarası çalışan deneyimli akademisyenlerle buluşturacak. Süregiden savaşlar, çatışmalar, baskı, eşitsizlik, yoksulluk, afetler ve iklim değişikliği şartları yanı sıra göçmen karşıtlığı ve göç yönetimi başlıklarıyla güncelliğini koruyan göç çalışmalarında, araştırmaları güçlendirmek ve araştırma sonuçlarının geniş kapsamlı ele alınmasını sağlamak ortak hedefimiz. İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak 2019 yılından bu yana çok değerli Bilim Kurulu üyelerinin katkılarıyla düzenlediğimiz **Göç Çalışmaları Lisansüstü Öğrenci Konferansı** aracılığıyla tartışmak, birbirimizden öğrenmek ve beraber düşünmek için bir araya geliyoruz.

Istanbul Bilgi Üniversitesi
Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Bilim Kurulu

A. Tamer AKER

Didem DANIŞ

Mine EDER

Tuğçe ERÇETİN

Emre ERDOĞAN

Gülay Uğur GÖKSEL

Ayhan KAYA

Neva Övünç ÖZTÜRK

Deniz SERT

Sedef TURPER

Pınar UYAN SEMERCİ

Deniz Güneş YARDIMCI

PROGRAM

09.00-09.30	AÇILIŞ Pınar Uyan Semerci, İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi	
	1. OTURUM	
11.30-13.00	1.A. Göç Sürecinde Çocuklar Moderatör: Emre Erdoğan	2.B. Kültür, Sanat ve Göç Moderatör: Deniz Güneş Yardımcı
	Silahlı Çatışmaların Çocukların Öksüz Kalması ve Yaşam Düzenlemeleri Üzerindeki Etkisi: Suriyeli Göçmen Çocukların Suriye'deki Çatışma Öncesi Dönem ve Türkiye'deki Çatışma Sonrası Dönemdeki Karşılaştırmalı Bir Analizi (2006-2018) <i>Seda Yumlu, Hacettepe Üniversitesi</i>	Sahra-Altı Afrikalı Göçmenlerin İstanbul'daki Müzik ve Dans Etkinliklerinde Sosyal Ağların Rolü <i>Öykü Öztürk, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi</i>
	Refakatsiz Çocukların Gözünden Göç Deneyimleri: Süreçler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri <i>Mansur Seyitoğlu, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa</i>	Queer Göçmenlerle "Daha İyi Dayanışma Hikâyeleri": Mr. Gay Syria Üzerine Bir İnceleme <i>Esmâ Güzin Yarıcı, Sabancı Üniversitesi</i>
	Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Yaşadıkları Hak İhlalleri: Fenomenolojik Bir Çalışma <i>Cafer Keleş, Sağlık Bilimleri Üniversitesi</i>	Ankara'daki İranlı Göçmenler ve Kültürlerarası İletişim Yeterliliği: Semboller Üzerinden Bir Okuma <i>Ezgi Tosun, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</i>
11.00-11.30	ARA	

	2. OTURUM	
11.30-13.00	2.A. Göçmenlerin Ekonomik Durumu, İstihdam ve Kadın Emegi	2.B. Uluslararası Göç: Nedenler ve Uygulama Örnekleri
	Moderatör: Didem Danış	Moderatör: Sedef Turper
	Kahramanmaraş Depremi Sonrası Suriyeli Mültecilerin Ekonomik Durumu Hatay Örneği <i>İbrahim Akkan & Nurdan Bozkurt Çakır, Yıldız Teknik Üniversitesi</i>	Uluslararası Göç Nedeni Olarak Kentsel Hava Kirliliği: Covid-19 Salgını Sırasında ve Sonrasında Almatı, Kazakistan'dan Antalya, Türkiye'ye İklim Kaynaklı Göç <i>Rauf Aslanov, Vytautas Magnus Üniversitesi</i>
	Yerli Hamamda Yabancı Kadınlar: Göç ve İstihdamda Ara Yapıların Rolü <i>Aycan Özlü, Süleyman Demirel Üniversitesi</i>	Göçmenlerin Psikolojik Dayanıklılığının Bir Belirleyicisi Olarak Yasal Çerçeve: Türkiye'ye Dönen Yüksek Nitelikli Göçmenler Örneği <i>Gülece Şenel, ODTÜ</i>
	Göçmen Kadın Emeginin Duygulanımsal Boyutu <i>Gizem Nur Ezme, Bahçeşehir Üniversitesi</i>	Göçmen Karşıtlığının Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalara Etkisi: Almanya ve Türkiye Üzerine İnceleme <i>Meltem Uzunpınar, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi</i>
13.00-14.00	ÖĞLE ARASI	
	3. OTURUM	
14.00-15.30	3.A. Mekân ve Göç	3.B. Düzensiz Göçler ve Göç Yönetimi
	Moderatör: Gülay Uğur Göksel	Moderatör: Ayhan Kaya
	Mekândaki Görünmez: Ötekinin Kaydını Tutan Mimarlık Üzerine Bir Araştırma	Realist Konstrüktivizm Perspektifinde Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi'nin 2015–2020 Döneminde Yaşanan Avrupa Birliği'ne Yönelik Düzensiz Göçlere Bakış Açısı

	<i>Zeynep Çabuk, İstanbul Teknik Üniversitesi</i>	<i>Onur Gürel, Uludağ Üniversitesi</i>
	Yoksun Mahallelerde Yaşayan Kadınların Gündelik Mekânsal Deneyimleri: İzmir'deki Mülteci ve Mülteci Olmayan Kadınlar Örneği <i>Gamzenur Aygün, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü</i>	Avrupa Birliği'nde Göç Yönetimi: AB'ye Üyelik Sürecinde Kuzey Makedonya Değerlendirilmesi <i>Simnara Mirzayeva, İstanbul Üniversitesi</i>
	Süregelen Bir Ev Arayışı Olarak Göç: Sovyet Sonrası Dönemde Gürcistan'dan Türkiye'ye Göç Eden Kadınların Değişen Mekân Algısı ve Gündelik Yaşam Pratikleri <i>Yeşim Alpaydın, Kadir Has Üniversitesi</i>	Göç Yönetimi Politikalarına İnsan Haklarından Bakmak: İngiltere'nin Gemi Uygulaması Örneği <i>Özge Ayas, Hacettepe Üniversitesi</i>
15.30-15.45	ARA	
	4. OTURUM	
15.45-17.15	4.A. Göçmenlere Yönelik Tutumlar	4.B. Sınırlar, Kesişimsellik ve Göç
	Moderatör: Deniz Sert	Moderatör: Tuğçe Erçetin
	Yasallık-Yasadışılık, Yasal Şiddet ve Eşik Kavramlarının Göçmen Yaşamlar Üzerindeki Etkileri Üzerine Kısa Bir Kavramsallaştırma Denemesi <i>Gani Aladağ, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi</i>	Ankara'da Göçmen Mahalle Oluşumunda Kore Kafelerinin Etkisi <i>Nergiz Çelik, ODTÜ</i>
	Türkiye'de Aşırı Sağ Söylemin Normalleşmesi: Zafer Partisi Örneği <i>Zeynep İnal, Berlin Humboldt Üniversitesi-ODTÜ</i>	“Geri Dönmek Mit mi Değil mi?": Midyatlı Süryanilerin Avrupa'dan Anayurda Geri Dönüş Göçleri <i>Elişena Biroğlu, İstanbul Bilgi Üniversitesi</i>

	<p>Kaynak Kısıtlılığı ile Kurulan Empatinin Farklı Mülteci Gruplara Yönelik Olumsuz Tutumlara Etkisi: Türkiye’den Deneysel Bir İnceleme</p> <p><i>Metin Ege Salter, Başkent Üniversitesi & Ayşe Nur Yılmaz & Selin Eker, İstanbul Medipol Üniversitesi</i></p>	<p>Sınırlar Yapım Aşamasında: Belçika'daki Müslüman Göçmen Kadınların Gündelik Sınır Tecrübelerine Kesişimsel Bir Yaklaşım</p> <p><i>Elif Gündüz, Leuven Katolik Üniversitesi</i></p>
17.15-18.00	KAPANIŞ Konferans Bilim Kurulu katılımıyla	

*Her oturumda paneller eş zamanlı olarak hibrit şekilde gerçekleştirilecektir.

*Paneller A, salon E1-301’de gerçekleştirilecektir.

*Paneller B, salon E1-307’de gerçekleştirilecektir.

AÇILIŞ

09.00-09.30

1. OTURUM

09.30-11.00

1.A. Göç Sürecinde Çocuklar

Moderatör: Emre Erdoğan

Seda Yumlu

*Nüfus Etütleri Enstitüsü - Doktora
Hacettepe Üniversitesi*

Silahlı Çatışmaların Çocukların Öksüz Kalması ve Yaşam Düzenlemeleri Üzerindeki Etkisi: Suriyeli Göçmen Çocukların Suriye'deki Çatışma Öncesi Dönem ve Türkiye'deki Çatışma Sonrası Dönemdeki Karşılaştırmalı Bir Analizi (2006-2018)

Bu çalışma, silahlı çatışmaların çocukların öksüz kalması ve yaşam düzenlemeleri üzerindeki etkisini incelemekte, daha özel olarak ise Suriyeli öksüz ve yetim çocukların Suriye'deki çatışma öncesi dönem ile Türkiye'deki çatışma sonrası dönemdeki yaşam düzenlemelerini 2006 Suriye Arap Cumhuriyeti Çoklu Göstergeli Kümeleme Araştırması ve 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) Suriyeli göçmen örneklemi verilerini kullanarak ele almaktadır. Çalışma, Suriyeli mülteci çocuklar arasında öksüzlük ve yetimliğin yaygınlığını ve boyutunu anlamayı, ebeveynlerin hayatta kalma durumunu belgelemeyi ve Suriyeli öksüz çocukların kendilerini içinde buldukları çeşitli yaşam düzenlemelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, iki veri setinin tanımlayıcı istatistiklerine dayanan karşılaştırmalı bir analiz kullanmaktadır. Literatürde, silahlı çatışma veya savaşlar ve bunlara bağlı şiddet ve istikrarsızlık sonucu ortaya çıkan göç 'çatışma kaynaklı göç' olarak adlandırılmaktadır. Çatışma kaynaklı göç genellikle çok sayıda insanın yer değiştirmesine neden olmakta ve bu nüfusun önemli bir kısmını da çocuklar oluşturmaktadır. Ancak mevcut literatürde çatışma kaynaklı göçle ilgili olarak ya göçün arkasındaki neden, motivasyon ve karar incelenmekte, ya da sonuçlarına dair daha genel bir yaklaşım benimsenmektedir. Çatışma kaynaklı göçün genel olarak ölüm ve yetimliliği artırdığı bilinmektedir, bunun çocuklar üzerindeki etkisini inceleyen birkaç çalışmada ise çocukların yaşadığı psikolojik travma, ebeveyn kaybı, ailelerinden ayrılma, refakatsiz kalma veya sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim gibi konulara değinilmektedir. Bunun yanı sıra, çocukların öksüzlük ve yaşam düzenlemelerine değinen çalışmalarda ise sıklıkla Afrika'da gözlemlenen AIDS kaynaklı öksüzlük ve yaşam düzenlemelerine odaklanılmakta, çatışmaların neden olduğu öksüzlük ve yaşam düzenlemeleri konusunun ise neredeyse hiç çalışılmadığı gözlemlenmektedir. Anne ya da babasından herhangi biri ölmüş olan çocuklar için (single orphans) en yaygın yaşam düzenlemesi hayatta kalan

biyolojik ebeveyn ile birlikte yaşamaktır. Babası ölmüş yetimlerde (paternal orphans) veya annesi ölmüş öksüzlerde (maternal orphans) ise çocukların sırasıyla anneleri veya babalarıyla yaşama olasılıklarının yüksek olduğu, ardından büyükanne ve büyükbaba ile birlikte yaşama durumunun geldiği ortaya koyulmaktadır. Özellikle çocukların ebeveynleri ile birlikte olan yaşam düzenlemelerinin yetim kaldıktan sonraki yaşam düzenlemeleri üzerinde büyük etkiye sahip olduğu da dile getirilmektedir. Çalışmamızın sonuçları, çatışma sonrası dönemde Suriyeli çocuklar arasında öksüzlüğün tüm yaş grupları ve her iki cinsiyet için arttığını göstermektedir. Önemli bir bulgu, baba yetimliğinin çatışma sonrası dönemde tüm öksüz türleri arasında %4,8 ile daha yaygın olduğunu göstermektedir. Biyolojik ebeveyn ile yaşamama oranı çatışma sonrası dönemde %17'ye ulaşarak en yüksek 15-17 yaş grubunda görülmektedir. Çalışan öksüz çocukların yüzdesindeki artış, okula devam oranlarındaki genel düşüş ve erken evliliklerdeki yükseklik de çatışma sonrası dönemde gözlemlenen önemli bulgular olarak öne çıkmaktadır.

Mansur Seyitoğlu

Sosyal Hizmet – Doktora

İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa

Refakatsiz Çocukların Gözünden Göç Deneyimleri: Süreçler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Bu çalışmanın temel amacı; İstanbul'da bulunan refakatsiz çocukların göç deneyimleri hakkında bilgi sahibi olmak, karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçları belirlemek, içinde buldukları sosyal ağlar ve gelecek planları hakkında bilgi edinmek, refakatsiz çocukların yaşamlarında sosyal hizmetin yerini ve rolünü değerlendirmektir. Refakatsiz çocuklar hakkında çok az çalışma olan bir grup ve refakatsiz çocukların görünürlüğü, çocuk hakları ve esenliği ile bu alandaki politika ve hizmetlerin iyileştirilmesi için kapsamlı verilere ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, refakatsiz çocukların çocuk koruma sistemindeki kör noktalarına dikkat çekerek, temel hizmetlere erişimlerinin önündeki yasal ve pratik engelleri ortaya koymak, zorlu göçü süreçlerinin çocukluk dönemi açısından anlaşılmasının önemi vurgulanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, İstanbul'da bulunan 12-18 yaş aralığındaki refakatsiz çocuklardan seçilmiştir. Veri toplama süreci Kasım 2020-Kasım 2021 döneminde yürütülmüştür. Araştırmada karma yöntem kullanılmış olup, çalışmanın nicel kısmında soru formu kullanılmış; form 428 çocuk tarafından yanıtlanmıştır. Nitel bölümde ise yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak 21 refakatsiz çocukla derinlemesine görüşme yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 20.0 İstatistik Paket Programı ve MaxQda Analytics Pro 2020 programı kullanılmıştır

Araştırmada, çocuk hakları temelinde çocukların göç sürecinin kişisel ve toplumsal süreçlerle nasıl şekillenebildiğine dair özgün sonuçlara ulaşılmıştır. Detaylı bakmak gerekirse araştırmanın öne çıkan sonuçlarından biri katılımcıların 15-17 yaş arası erkek çocuklardan oluşmasıdır. Katılımcıların göç etme nedenleri arasında savaş, hayati tehlike, şiddet, ihmal ve istismar gibi ortamlardan kaçmak, eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere erişmek ve yoksulluktan kurtulma yer almaktadır. Refakatsiz çocukların göç öncesi süreçlerine bakıldığında sorunlu ilişkilerin olduğu ve kendi ülkelerinde de risk altında oldukları görülmüştür. Refakatsiz çocukların aileleri, çocukların göç kararlarında ve hedef ülkelerin belirlenmesinde etkilidirler. Refakatsiz çocukların göç yolculuğunun birçok aşaması kaçakçılar tarafından organize edilmektedir. İnsan kaçakçılarıyla hareket eden çocukların insan ticaretine maruz kalabildiği tespit edilmiştir.

Refakatsiz çocukların göç süreçlerinde aileleriyle iletişim halinde oldukları, çocukların çalışarak ailelerine para göndermeye devam ettiği ve farklı ülkelerde bulunan aile üyeleriyle bir araya gelmeye ve birlikte yaşamaya dair çabaları olduğu görülmüştür. Dolayısıyla refakatsiz çocukların büyük çoğunluğunun göç sürecinin tüm aşamalarında aileleriyle iletişim içinde olduğu anlaşılmaktadır. Refakatsiz çocukların eğitim, sağlık ve barınma başta olmak üzere temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, çalışma hayatına erken yaşlardan itibaren katıldıkları tespit edilmiştir. Çocuk göçünün çocuk refahından çok, güvenlik, sınır gibi kavramlarla tartışılmasından dolayı görünmezliğin arttığı düşünülmüştür. Bürokrasiye dayalı bir sosyal hizmet uygulamasının bir yansıması olarak refakatsiz çocukların bu noktada sosyal hizmet radarının dışına yani kör noktaya itilmiş olabileceği görülebilmektedir. Katılımcıların kurum bakımını çoğunlukla reddettikleri ve aile temelli hizmetlere sıcak bakmadığı tespit edilmiştir. Çalışmanın en önemli sonuçları arasında Türkiye’de “refakatsiz çocuk profili”nin oluştuğu görülmüştür.

Cafer Keleş

*Çocuk Gelişimi– Yüksek Lisans
Sağlık Bilimleri Üniversitesi*

Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Yaşadıkları Hak İhlalleri: Fenomenolojik Bir Çalışma*

Suriyeli mülteciler, özellikle çocukların yoğun olduğu bir göç hareketi oluşturarak dünya gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Göçle ilgili yapılan araştırmalar, çocukların göç süreçlerinde en çok etkilenen grup olduğunu ayrıca göç sürecindeki rollerinin ve ihtiyaçlarının değiştiğini göstermektedir. Suriyeli çocuklar, göç nedeniyle yaşadıkları zorluklardan dolayı çocukluklarını geri plana atmak zorunda kalabilmektedir. Suriyeli çocukların deneyimleri, çocuk refahı açısından birçok sorunun özneleri olduklarını ortaya koymaktadır. Bu sorunlar, kendi ülkelerindeki savaş ve çatışma ortamında bulunma, travmalar, yerinden edilme, temel ihtiyaçların karşılanmaması gibi faktörlerle birlikte, uluslararası ve iç göç süreçlerinde terör, güvenlik riskleri ve zorlu göç yolculuğu gibi olguları içermektedir. Bunların yanı sıra çocuklar, yeni bir ülkeye veya topluma uyum sağlama sürecinde toplumsal kabul, sosyal uyum, ayrımcılık, dışlanma ve temel ihtiyaçlara erişim gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu durumlar, çocukluk döneminde yaşanan ciddi bir durumu ortaya koymaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne rağmen, 21. yüzyılda tüm dünyanın gözleri önünde çocukların bu kadar ciddi ve derin sorunlara maruz kalmaları, durumun ne kadar ciddi ve hassas olduğunu daha da ön plana çıkarmaktadır. Bu durum, göçün özneleri olan Suriyeli çocukların haklarının korunmasının ve ihtiyaçlarının karşılanmasının önemini ortaya koymaktadır.

* Bu çalışma Doç. Dr. İrem Pamuk danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1.B. Kültür, Sanat ve Göç

Moderatör: Deniz Güneş Yardımcı

Öykü Öztürk

Etnomüzikoloji ve Folklor – Doktora

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Sahra-Altı Afrikalı Göçmenlerin İstanbul'daki Müzik ve Dans Etkinliklerinde Sosyal Ağların Rolü

İstanbul'daki güncel göçmen topluluklardan birini Sahra-altı Afrika ülkelerinden Türkiye'ye gelen göçmenler oluşturmaktadır. Farklı ülkelerin vatandaşı olan, farklı inanç pratikleri sürdüren, farklı dilleri konuşan Sahra-altı Afrikalıların İstanbul'da yaptıkları işler, çok çeşitli olmakla birlikte, becerileri ve edindikleri çevreye bağlı olarak değişmektedir.

Sahra-altı Afrika ülkelerinden Türkiye'ye gelmiş göçmenler arasında müzik ve dans icra edenler de bulunmaktadır. Müzisyenlik ve dansçılık çoğu zaman göçmenler için düzenli kazanç sağladıkları kalıcı işler olmasa da -bu sebeple genellikle ikinci bir müzik ve dans dışı işte çalışmaktadırlar- İstanbul'daki çeşitli restoran, bar, gece kulübü, dans ve müzik okullarında, profesyonel ve amatör düzeyde çeşitli müzik ve dans etkinlikleri yürütmektedirler. Sahra-Altı Afrikalı müzisyen ve dansçıların bu mekânlardaki temel etkinlikleri, müzik ve dans eğitmenliği, DJ'lik, müzik yapımcılığı olup bunların beraberinde festivallerde ve organizasyonlarda performans sergilemektedirler.

Müzik ve dans etkinlikleri açısından aktif bir kent olması sebebiyle Sahra-altı Afrikalı göçmenler Türkiye'de çoğunlukla İstanbul'da yaşamayı tercih etmektedirler. İstanbul'daki Sahra-altı Afrikalıların müzik ve dans etkinliklerini gerçekleştirdikleri mekânlar Esenyurt, Avcılar, Beylikdüzü, Fatih, Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş ve Kâğıthane ilçelerinde bulunmaktadır. Sosyal alanları ve icra mekânları da çoğunlukla bu ilçelerde bulunan göçmenlerin, müzik ve dans işlerinin sıklığı da genellikle kurdukları çevreye göre değişmektedir. Müzik ve dans işlerini bulmakta ve işverenlerle tanışmakta çeşitli aktörlerin işverenler ve aracılar olarak etkin rolde oldukları görülmektedir. Müzik ve dans etkinlikleriyle bağlantılı olan sosyal ve ekonomik ağlar bu aracı kişiler çevresinde kurulmaktadır.

Ekonomik etkinliklerin yanında ekonomi dışı, bir araya gelmek ve sosyal ilişkiler kurmak için icra edilen müzik ve dans etkinlikleri de bulunmaktadır. Bu ekonomi dışı etkinlikler, göçmenler için sosyal ilişkileri güçlendiren, günlük hayattan kaçtıkları, ritüeli devam ettirdikleri, kendilerini tanıtmak için video kayıtları yaptıkları ya da birlikte yapacakları bir performansa hazır olmalarını sağlayan icralardır. Kurulan tüm bu ekonomik, ekonomik olmayan ve sosyal ilişkilerin topluluk içinde bir araya getirici özelliği bulunmaktadır.

Bu çalışmada, yukarıda bahsi geçen sosyal ve ekonomik ilişkileri mümkün kılan aracılar, bu ilişkilerde etkili olan icra mekânları ve bu mekânlar üzerinden oluşan gruplaşmalar tespit edilmeye çalışılmaktadır. Araştırma verisi, restoran, kafe, gece kulübü, kilise gibi icra mekânlarında ve konser, festival gibi çeşitli etkinliklerde yapılan gözlem ve göçmenlerle

yapılan derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. 2020-2022 yılları arasında gerçekleşen araştırma sonucunda elde edilen veri UCINET veri analiz programı aracılığıyla görselleştirilmiş, oluşan haritalar üzerinden sosyal ağlar analiz edilmeye çalışılmıştır. Analiz sonucunda söz konusu ilişkilerin ve gruplaşmaların, icra edilen müzik türünü, hatta dansçılık veya müzisyenlik yapma tercihleri ve icra edilen çalgı gibi müziğe ilişkin unsurları; dolayısıyla Sahra-altı Afrikalı göçmenlerin müzik ve dans pratiklerini belirlediği ve faaliyetin ekonomik boyutunu doğrudan etkilediği anlaşılmaktadır.

Esma Güzin Yarıcı

Kültürel Çalışmalar – Yüksek Lisans
Sabancı Üniversitesi

Queer Göçmenlerle “Daha İyi Dayanışma Hikâyeleri”: Mr. Gay Syria Üzerine Bir İnceleme

Yüksek lisans tezi bağlamında yürütülen bu çalışma, Mr. Gay Syria (2017, yönetmeni Ayşe Toprak) filmi üzerinden üç dayanışma kavramını tartışmıştır: duygulanımsal (Hemmings 2012), düşünümsel (Dean 1998) ve kesişimsel (Crenshaw 1989). Film aracılığıyla Türkiye'deki queer politikanın mülteci hakları bağlamındaki kapsayıcılığı ve kesişimselliği sorgulanmıştır. Bununla birlikte, film ve etrafında oluşan anlatılarda "Suriyeli eşcinsel mülteci" kimliğinin göç rejimlerinin özdeci ve zamansız kimlik inşası tartışılmıştır (Shakhsari 2014). Türkiye'nin “güvenli” üçüncü ülke statüsü; uluslararası göç rejimleri ve farklı “kırılgnlık” tanımları bağlamında düşünülmüştür (Butler, Gambetti and Sabsay 2016). Bu noktalardan hareketle, Mr. Gay Syria'nın dayanışmanın "daha iyi bir hikâyesini" (Georgis 2014) hayal ettiğini, ifade ettiğini ve uyguladığını öne sürmüştür. Georgis'in konseptinden alınan ilhamla dayanışmanın acı ve yası paylaşmakla beraber, umut ve (karşılıklı) dönüşüme tanık olmayı içerdiği savunulmuştur. Saha çalışması kapsamında, göç alanında faaliyet gösteren aktivistlerin katılımıyla film gösterimi ve odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. “Düşünümsel” ve “duygulanımsal” dayanışmanın pratikte de “kesişimsel” bir alanda varolabilmesi için özellikle odak grup çalışması yöntem olarak tercih edilmiştir. Gösterim katılımcıları çoğunlukla Türkiye'de yaşayan Suriyeli aktivistler olmak üzere, aynı zamanda farklı hukuki statülere sahip aktivistler de katılım göstermiştir. Araştırma temelinde, film aracılığıyla LGBTIQ+ ve mülteci/göçmen hakları kesişimlerinde çalışan aktivistlerin deneyimlerine ve bakış açılarına dair derin bir içgörü geliştirmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, katılımcıların farklı özgeçmişleri queer göç bağlamındaki dayanışma pratikleri ve aktivizmin duygulanımsal-edimsellik boyutlarının çok yönlü bir keşfine katkı sağlamıştır.

Ezgi Tosun

Sosyoloji – Yüksek Lisans
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Ankara'daki İranlı Göçmenler ve Kültürlerarası İletişim Yeterliliği: Semboller Üzerinden Bir Okuma*

* Devam eden bir çalışmadır.

2. OTURUM

11.30-13.00

2.A. Göçmenlerin Ekonomik Durumu, İstihdam ve Kadın Emegİ

Moderatör: Didem Danış

İbrahim Akkan

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler – Doktora
Yıldız Teknik Üniversitesi

Nurdan Bozkurt Çakır

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler – Doktora
Yıldız Teknik Üniversitesi

Kahramanmaraş Depremi Sonrası Suriyeli Mültecilerin Ekonomik Durumu Hatay Örneği

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye’de meydana gelen Kahramanmaraş ili merkezli 7,7 büyüklüğündeki deprem, 11 ili etkileyerek büyük bir felakete yol açmıştır. Deprem sonuçlarına bakıldığında, 56 binden fazla kişinin hayatını kaybettiği, 125 binden fazla kişinin yaralandığı ve yaklaşık 2,5 milyon kişinin yerinden edildiği görülmektedir. Bölgede önemli bir nüfusa sahip olan Suriyeli mülteciler, depremden en çok etkilenenler arasında yer almaktadır. Suriye Savaşı’nın başlamasının ardından Nisan 2011’de ilk kez Suriyeli mültecilere kapılarını açan Türkiye, mevcut durumda yaklaşık 3,6 milyon mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Hatay, savaştan kaçarak Türkiye’ye gelen ve yaklaşık 12 yıldır ülkede düzen kurmaya çalışan mültecilerin yoğun olarak yaşadığı illerden biridir. Bu araştırma, depremden en fazla etkilenen illerden Hatay’daki Suriyeli mültecilerin deprem sonrası ekonomik durumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın yöntemi, niteliksel araştırma olarak belirlenmiştir. Seçilen araştırma yöntemine paralel olarak kullanılan strateji; mülakat, gözlem ve literatür taramasına dayalı durum analizidir. Araştırmada, örneklem grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle rastgele seçilmiş olan depremzede mültecilerden oluşacak şekilde belirlenmiştir. Bu örneklem grubuyla gerçekleştirilen yüz yüze derinlemesine mülakatlardan elde edilen verilere göre, Suriyeli mültecilerin deprem sonrasındaki ekonomik koşulları, istihdam olanakları, gelir kaynakları ve geçim durumları ele alınmıştır. Bu çalışma, temel olarak göç literatürü, ulusal ve uluslararası raporlar, dijital ve basılı medya ile yüz yüze mülakatlardan elde edilen veriler doğrultusunda şekillenmiştir. Veri analizi sürecinde elde edebilen bulgular, belirlenmiş olan 5 ana tema ve bunlara bağlı alt temalar doğrultusunda kategorize edilmiştir. Bu bağlamda araştırmada, Suriyeli depremzede mültecilerin istihdamı ve gelir durumları, başa çıkma stratejileri ve dayanıklılık, aile harcamaları ve borçlanma, ekonomik entegrasyon ile mali destek temel temaları çerçevesinde analiz yapılmıştır. Araştırma bulguları, görüşülen depremzede mültecilerin birçoğunun iş kaybı, çalışma saatlerinde düşüş, işyeri hasarı veya bölgedeki

ekonomik durgunluk nedeniyle maaş kesintileri gibi önemli istihdam ve gelir zorluklarıyla karşılaştığını göstermektedir. Deprem başlamasından bu yana çok sayıda devlet kurumu ve devlet dışı kuruluş bölgeye destek ve yardım ulaştırmakta ve depremde mültecilerin büyük bir kısmı bu yardımlardan faydalanmaktadır. Ancak mülakat yapılan depremde mülteciler, konut, gıda, sağlık hizmetleri ve diğer temel ihtiyaçlar için artan maliyetler nedeniyle, sağlanan yardımlarla geçimini sağlayamamaktadır. Deprem sonrası bölgedeki iş imkânlarının oldukça azalması nedeniyle, depremde mülteciler deprem öncesine göre iş bulmakta da güçlük çekmektedirler. Çalışmada depremde mültecilerin ekonomik durumlarının ve ihtiyaçlarının anlaşılması adına birebir mülakatlarda sorulan sorulara verilen cevaplardan hareketle, mültecilerin ekonomik ihtiyaçlarının önemli seviyede olduğu ve bunun çözülmesi ve deprem sonrası bölgenin refahının artırılması adına kapsamlı bir politikaya ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Araştırmanın bu anlamda literatüre katkı sağlaması ve politika oluşturulmasında kaynak teşkil etmesi temel hedefler arasındadır. Bu bağlamda bu çalışma, depremde mültecilerin ekonomik durumlarının daha iyi anlaşılması ve Türkiye'nin kriz yönetim sürecine katkı sağlayacak olması açısından önemli bir araştırmadır.

Aycan Özlü

Coğrafya – Yüksek Lisans

Süleyman Demirel Üniversitesi

Yerli Hamamda Yabancı Kadınlar: Göç ve İstihdamda Ara Yapıların Rolü

Bilindiği gibi uzun yıllar göç literatürü kadınları, aile bireylerine bağımlı göçmen olarak ele alsa da bu durum 1980 sonrasında değişmeye başladı. Feminist yaklaşımın da etkisiyle kadınları kendi başlarına göç edebilen, bağımsız özne olarak ele alan yeni bir yaklaşıma geçiş yaşandı. Bu yeni yaklaşımla göç sürecinin deneyimlenmesinde ağların etkisinin de cinsiyete göre farklılaştığı ileri sürüldü. Ağların kadın göçmenler için kolaylaştırıcı olduğu kabul edilmekle birlikte bir kısım toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ve çeşitli baskılara maruz kaldıkları da dile getirilmeye başlandı. Bu bağlamda özellikle Asyalı kadın göçmenler, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından literatürde dikkat çeken gruplar arasında yer aldılar. Bu literatürde Asyalı kadınların varış coğrafyası olarak Türkiye'yi tercih etmeleri ve istihdama katılımları sıkça tartışılmasına karşın Asyalı kadınların göçünde ağların ve aracı firmaların yerinin ne olduğu, kadınların ara yapıları nasıl ve neden deneyimlediğine dair araştırmalar sınırlıdır. İlgili literatürden farklı olarak bu araştırmada ise, Alanya'daki Asyalı göçmen kadınların deneyimlerine odaklanarak, göç ve iş gücü piyasasına katılım süreçlerinde, kadınların ara yapıları nasıl harekete geçirdiklerini ve bunu nasıl deneyimleyen aktörlere dönüştükleri üzerinde durulacaktır. Araştırmada ara yapılardan kastedilen Asyalı göçmen kadınların kendi ilişki ağlarının yanı sıra aracı firmaların etkileridir. Bu doğrultuda ağ kuramına dayanan araştırma, bütünüyle göç ve istihdam süreçleri üzerinden gerek odak grubun cinsiyetçi sektörlerde yer alması gerekse ara yapılarda kadınların erkeklere kıyasla farklı deneyimler edinmesinden hareketle feminist perspektif üzerinden ele alınacaktır.

Nitel bir metodoloji ile tasarlanmış bu araştırmada, Asyalı göçmen kadınlar ve aracı firmalar olmak üzere toplamda 21 kişi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Asyalı kadın göçmenler ile görüşmeler Alanya ilçe merkezde, aracı firmalarla yapılan görüşmeler ise Antalya il merkezde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara kartopu örneklem şeklinde ulaşılmış,

maksimum çeşitliliğe erişilmesi hedeflenmiştir. Ön saha araştırması sırasında yarı yapılandırılmış soru formu denenip ardından revize edilerek saha araştırmasına devam edilmiştir. Görüşmeler kimi zaman ses kaydı kimi zaman katılımcıların isteğine bağlı bir şekilde not tutularak ve genellikle iş yerlerinde, özellikle göçmen kadınların kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Ardından elde edilen bütün veriler bilgisayarda Word'e aktarıldıktan sonra, betimsel ve içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Bulgular, hamam sektöründe göçmen kadınların tercih edildiği ve özellikle düzensiz göçmen kadınların da bu sektörde çalışmayı seçme eğiliminde olduğu yönündedir. Bu durum, ara yapıların birbirinden farklılaşan rollerini açığa çıkarmaktadır. Yani göçmen ilişki ağları düzensiz göçmenler için elverşi konumdayken, aracı firmalar süreci daha yasal ve düzenli hale getirmektedir. Ayrıca hamam sektörünün dışa kapalı bir mekân olması, odak grubun neden hem düzenli hem de düzensiz kadın göçmenlerden oluştuklarını açıklamaktadır. Ancak bu durum ağ kuramının kolaylaştırıcı etkisinin her koşulda göç yönetimine yarar sağlayamayacağını göstermektedir. Nitekim literatürde ağlar, göçmenler için avantaj olarak görülmektedir. Hâlbuki Asyalı göçmen kadınlar örneğinde olduğu gibi ağlar, düzenli göçmenlerin yanı sıra düzensiz göçmenler için de kolaylaştırıcı etkiler sunar. Özellikle düzensiz göçmenlerin ilişki ağlarından faydalanmaları ara yapıların işlevselliğinin her zaman yasal yönde ilerlemediğini gösterir. Bir diğer yandan kadınlar, göçün hedef coğrafyasına ulaşmaları ardından arkadaşları, aile üyeleri gibi göçmen olmayan kişilerin ağı konumuna gelmektedirler. Yani Asyalı göçmen kadınlar, süreç içerisinde ara yapıları üreten, başkalarının ağı olma yolunda ilerleyen ve sürekliliğine neden olan bir yapı oluştururlar.

Sahada yapılan görüşme ve gözlemler, Asyalı kadınların, Alanya ilçe merkezde hamam sektörünün önemli çalışan aktörleri haline geldiğini göstermektedir. Bu grup için ara yapıları oluşturan firmalar hem göç sürecinin köken sahadan itibaren şekillenmesinde hem de varış yerlerinde kadınların, hamam sektöründe kümelenmelerinde çok önemli rol oynadığı anlaşılmıştır. Yani göçmen, aracı firma ve sektör üçgeninde tüm süreç birbirine bağlı bir şekilde işlevsellik kazanır. Kadınlar firma ile firma ise işveren ile iletişime geçer ve göçmen kadınlar iş piyasasına erişimlerini kolaylaştırır. Çünkü aracı firmalar bu doğrultuda yasal bir süreç yürütmeyi hedeflemekte ve göçmenin muhatapı olma yolunda ilerlemektedir. Yani "köprü" rolünü üstlenmişlerdir. İlişki ağları ise kadınlar için daha öznel bir sürece denk düşerken, göçmende güven duygusunu ortaya çıkarmıştır. Bir diğer deyişle aynı köken sahadan gelen göçmenler arasında dayanışmaya bağlı olarak bir ağ inşası ortaya çıkar. Bu sebeple güven temelli dayanışmalar, özellikle düzensiz göçmenler için kimi zaman onları sömüren, ayrımcılığa maruz bırakan, cinsiyete göre farklılıklar gösteren durumları açığa çıkarabilir.

Sonuç olarak ağlar, bağlantılar ya da aracı firmalar Asyalı göçmen kadınların hedeflerine ulaşma noktasında yardımcı temel mekanizmalar olarak gözükmektedir. Kadınların deneyimleri, Alanya ilçe merkezde yer alan hamam sektöründe konumlanışları ve sektöre etkileri bütünüyle ara yapıları kullanım biçimleri ile yakından ilişkilidir. Bununla birlikte ara yapılar ve göçmenler karşılıklı birbirini besleyen bir döngüsellik oluşturur. Bu noktada hamam sektöründe Asyalı göçmen kadınlara olan talep, ara yapıların gelişmesine ve genişlemesine (özellikle de aracı firmalar vasıtasıyla) neden olmuştur. Özetle göçmen kadınların ulusaşırı ağları kullanımları, sektörde Asyalı kadınlara olan talep ile iç içe geçmiştir. Firmaların bu taleplere karşı ortaya çıkan kolaylaştırıcı etkisi ve kurumsal rolleri göçün daha düzenli ve süregelen bir şekilde ilerlemesine olanak vermiştir. Nitekim aracı firmaların üstlendiği rollerin

aksine kadınların kendi ilişki ağlarını kullanım biçimleri göz önüne alındığında, tahakküm mekanizmalarına maruz kalabilme olasılıkları daha yüksektir. Bu nedenle kadınların göç öncesi, göç sırası ve sonrasında toplumsal cinsiyetin getirileriyle baş etme motivasyonları yönünden ara yapılar içerisinde, aracı firmaların rolüne daha çok dikkat çekilmesi etkili olacaktır.

Gizem Nur Ezme

*Göç Çalışmaları – Yüksek Lisans
Bahçeşehir Üniversitesi*

Göçmen Kadın Emeginin Duygulanımsal Boyutu*

2.B. Uluslararası Göç: Nedenler ve Uygulama Örnekleri

Moderatör: Sedef Turper

Rauf Aslanov

*Sosyoloji – Doktora
Vytautas Magnus Üniversitesi*

Uluslararası Göç Nedeni Olarak Kentsel Hava Kirliliği: Covid-19 Salgını Sırasında ve Sonrasında Almatı, Kazakistan'dan Antalya, Türkiye'ye İklim Kaynaklı Göç

Giriş

İnsan kaynaklı iklim değişikliği, iklim göçmenleri veya iklim mültecileri olarak adlandırılan yeni bir göçmen grubunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Mevcut literatür genellikle aşırı hava koşullarının (küresel ısınma, sel, deniz seviyesi yükselmesi, kuraklık vb.) göç üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bu nedenle literatürde (kentsel) hava kirliliği nedeniyle göç eden bireylerin incelenmesi oldukça nadirdir. Ayrıca, hava kirliliğinin göç üzerindeki etkileri (diğer tüm insan kaynaklı iklim değişiklikleri gibi) genellikle iç göç bağlamında ele alınmıştır. Bu makale, Antalya'daki Kazak göçmenleri örneğinde, kentsel hava kirliliğinin uluslararası göç üzerindeki etkilerini araştırmaktadır.

Amaç

Bu çalışma, kentsel hava kirliliğinin Kazakistan'dan uluslararası göçe etkisini analiz ederek, iklim kaynaklı göçün geniş bir yelpazesini kapsayan önemli bir perspektif sunmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, Kazakistan'ın Sovyetler Birliği'nden ayrılmasının ardından göç deneyimi, ekonomisi ve kentsel hava kirliliğinin Kazakistan bağlamında uluslararası göç üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye içerisinde

* Devam eden bir çalışmadır.

bulunan ve akademik olarak çok az çalışılan bir göçmen grubu olan Kazaklar incelenerek, neden Türkiye'ye geldikleri ve neden Antalya'ya yerleştikleri gibi sorular cevaplanmaktadır.

Metodoloji

Bu makale, Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde 2023 yılında tamamladığım yüksek lisans tezimin bir parçasına dayanarak hazırlanmıştır. Tez, "2008 Dünya Mali Krizi sonrası Orta Asya Cumhuriyetleri Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'dan Türkiye'ye (Antalya-İstanbul-İzmir) Göç" başlığıyla Orta Asyalı göçmenlerin Türkiye'deki durumunu incelemektedir. Bu kapsamda, tezin önemli bir kısmı, Kazakistan'ın Almatı şehrinde, kentsel hava kirliliği nedeniyle Antalya'ya yerleşen Kazakistan vatandaşlarına odaklanmıştır.

Bu makale, yine aynı tez için, 2021 yılında Antalya'da 6 Kazak göçmen ile gerçekleştirilen mülakatlara dayanmaktadır. Mülakatlara katılan 6 Kazak göçmen, genellikle sosyal medya platformlarındaki gruplarda paylaşılan "katılım çağrısı" başlıklı gönderi ile ulaşılmıştır. Bu çağrıya yanıt veren Kazak göçmenlerle 2021 yılında yüz yüze görüşülerek mülakatlar yapılmıştır. Tüm Kazak göçmen görüşmecilerle mülakatlar Rusça olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, bu çalışma, İtme ve Çekme Teorisi'nin anlaşılabilirliğini kullanarak makalenin daha açıklayıcı olmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, Ağ Teorisi Kazak göçmenlerin Türkiye'ye yerleşme nedenlerinden bir tanesini (Türkiye'de var olan tanıdıklar) açıklamak için kullanılmaktadır.

Bulgular ve Sonuç

Sovyetler Birliği'nden ayrıldıktan sonra Kazakistan, Orta Asya cumhuriyetleri arasında ekonomik olarak en gelişmiş ülke konumuna geldi. Buna rağmen ülke pek çok altyapısal anlamda geri kalmış durumda. Günümüzde hala Almatı ve diğer birçok şehirde ısıtma amaçlı kömür kullanılmaktadır. Ancak ülkenin büyük bir kısmının dağlık olması sebebiyle kömür dumanı kasaba ve şehirlerin üzerinde uzun süre kalarak ciddi hava kirliliğine neden olmaktadır. Özellikle Almatı gibi büyük Kazak şehirleri, kış aylarında ciddi bir hava kirliliği ile karşı karşıya kalıyor. Yıllar boyunca Kazak hükümeti, hava kirliliğinin kaynağını genellikle araçlardan çıkan egzoz dumanı olarak gösterdi. Ancak Covid-19 salgını döneminde, sokağa çıkma yasakları devam ederken dahi varlığını sürdüren hava kirliliği toplumda bir farkındalık oluşturdu. Bu farkındalık, mülakat yapılan Kazak göçmenler tarafından özellikle vurgulandı. Isıtma için kullanılan kömürün yanı sıra, ekonomik olarak hızla büyüyen Kazak şehirleri aynı zamanda hızlı kentleşme sorunu ile karşı karşıya. Bu hızlı kentleşme, kömür yakımı kaynaklı hava kirliliğine de katkıda bulunuyor. Covid-19 salgınının getirdiği bu farkındalık, aynı zamanda uzaktan çalışma gibi imkânlarla birleşerek uluslararası göç için fırsatlar yarattı. Kazakistan yönetimine duyulan güvensizlik ve başka Kazak şehirlerinde benzer sorunlarla karşılaşılacağına dair bir ümitsizlik de uluslararası göç kararında önemli bir rol oynadı. Böylelikle kentsel hava kirliliği, Covid-19 salgını ve hükümete karşı güvensizlik Kazakistan'ın Almatı şehrinde göçen insanlar için uluslararası göçün bir itici faktörü olmasında önemli bir rol oynadı. Zaten Rus ve Kazak nüfusuna sahip olan Türkiye'nin Antalya bölgesi, şehre yerleşecek Kazak aileleri için sosyalleşme, eğitim ve iş gibi imkânları vadetmekteydi. Almatı'nın hava kirliliği ile kıyaslandığında, Antalya şehri temiz bir hava sunmakta. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Almatı, Kazakistan'dan Antalya, Türkiye'ye iklim

kaynaklı göçün incelenmesi literatürde var olan bir boşluğu doldurması açısından önem arz etmektedir.

Gülece Şenel

*Uluslararası İlişkiler – Doktora
Ortadoğu Teknik Üniversitesi*

Göçmenlerin Psikolojik Dayanıklılığının Bir Belirleyicisi Olarak Yasal Çerçeve: Türkiye'ye Dönen Yüksek Nitelikli Göçmenler Örneği

Nitelikli işgücünü ve yetenekleri çekmek için yarışan ülkelerin sayısı gün geçtikçe artarken diasporaların insan kaynağı olarak potansiyelinin kabulü de yaygınlaşmaktadır. Nitelikli işgücü için cazibe merkezi olmayı amaçlayan köken devletler için yurt dışında yaşayan vatandaşlarının ve/veya vatandaş olmayan diaspora üyelerinin ülkeye dönmelerini, başka bir deyişle, tersine beyin göçünü teşvik etmek, önemli bir politika hedefi haline gelmektedir. Köken devletler, mülteciler, sığınmacılar ve ülkeden göçmüş diğer gruplar arasında makbul ve hak eder saydıkları bir dönen göçmen profiline sahip olma eğilimindedirler. Yüksek nitelikli göçmenler, edindikleri bilgi, deneyim ve yetenekleri ile ülkeye yapabilecekleri katkılar sebebiyle köken devletler tarafından ülkeye dönüşleri çoğunlukla tercih edilenlerdir. Dönüşü düzenleyen mevzuat ve politikalar, bu göçmen kategorisini ülke için bir değer olarak görmekte ve daha yüksek maaş veya daha düşük vergi gibi çeşitli planlarla ülkeye dönüşlerini kolaylaştırmaya odaklanmaktadır. Ancak yeniden entegrasyonlarına ilişkin hususlarda genellikle sessiz kalmaktadırlar. Bu kanunlar ve politikalar, yüksek nitelikli göçmenlerin bilgi, deneyim ve ağılarıyla ülkelerine katkıda bulunmaya hazır üyelerden oluşan homojen bir grup olduğunu varsayımı üzerine kuruludur. Ayrıca, yüksek nitelikli göçmenler, köken devletlerin gözünde çoğunlukla değişikliklere kolaylıkla uyum sağlayan, devlet desteğine ihtiyaç duymayan, psikolojik olarak dayanıklı ve kendi kendine yeter bireylerdir. Bu çalışma, bu varsayımı eleştirel bir gözle yaklaşmakta, yasal yapının ve politikaların bireylerden çok devletin sağlamlılığını (rezilyansı) önceliklendirme eğilimi taşıdığını, yüksek nitelikli göçmenlerin dönüşünü düzenleyen mevzuat ve politikaların göz önünde bulundurulması gereken kırılganlıkları olduğunu tartışmaktadır. Dönüş göçü, tersine beyin göçü ve psikolojik sağlamlılık (rezilyans) literatürlerine dayanan bu araştırma, Türkiye'ye dönen yüksek nitelikli göçmenler örneği üzerinden “Dönüş göçünü düzenleyen yasal çerçeve göçmenlerin psikolojik dayanıklılığını nasıl etkiler?” sorusunu yanıtlamayı ve ülkeye dönen farklı göçmen gruplarına sağladığı haklar ve haklara erişim ile yasal çerçevelerin dönen göçmenlerin deneyimlerini şekillendirmedeki etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Nitel geleneğin altında yer alan bu çalışma, mevzuat ve politikaların incelenmesinin yanı sıra son 10 yılda Türkiye'ye dönen ve akademi, sivil toplum ile bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında çalışan yüksek nitelikli göçmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen sonuçları içermektedir.

Meltem Uzunpınar

Sosyal Politika – Yüksek Lisans

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Göçmen Karşıtlığının Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalara Etkisi - Almanya ve Türkiye Üzerine İnceleme

1942 Beveridge Raporu'ndan beri küreselleşme karşısında eski etkinliğini yitirse de sosyal refah, geliri yeniden dağıtıcı, müdahaleci ve düzenleyici özellikleriyle medeniyete katkı sunmaya devam etmektedir. Bu katkı sürerken, Avrupa'dan tüm dünyaya yayılan ve sosyal devletin koruması altında olması gereken göçmenlere yönelik olarak bir karşıtlık geliştiği görülmektedir. Bu karşıtlık, medya, siyasi aktörler ve bireyler eliyle kalınca çizgilerle çizilmektedir. Sosyal devletlerin sınır güvenliği endişesi, göç politikalarının içine nüfuz etmiştir. Göç ile ilgili tartışmaların güvenlikçi yaklaşım temelinde yeniden şekillenmesi bir yana, göçün refah ve sosyal haklar ekseninde de ele alınması gerekmektedir. Sermayenin serbest dolaşımına izin veren küreselleşmenin göçü kısıtlamaya çalışması aşırı sağın çelişkisidir. Kısıtlayıcı önlemler kayıtdışılığa ve düzensiz göçe sebep olurken, refah devletinin de zayıflamasını hızlandırmaktadır. Refahın yaratıcısı, yerli- yabancı ayrımı yapılmadan herkestir. Refah devleti, salt kamu harcamaları yapan devlet değil, insan ve insanıyetle ilgilenen devlettir.

Avrupa'nın güvenlik algısı artık askeri güvenlikten ziyade sosyal ve ekonomik güvenlik ekseninde olduğu için bunu tehdit eden her unsur gibi göçmenler de tehditkâr kabul edilmektedir. Refah şovenizmine dönüşen göçmenlere yönelik sosyal harcamalar, toplumda tepkiyle karşılanmaya başlamaktadır. Böylece göç denilince, insani ve ekonomik gerekçeler değil güvenlik endişelerinin dile gelmesi olağan hale gelmektedir.

Almanya'da 61. yıl dönümü olan İşgücü Göçü'nün bu politik rüzgârın etkisiyle, zaman zaman aşırı göçmen karşıtlığı şeklinde yansımaları olmaktadır. Tarihi itibariyle ırkçılıkla anılır olan ve kıta Avrupası sosyal refahının önemli temsilcisi olan Almanya'da, göçmenler aşırı yararlanıcılar olarak görülmekte, Avrupa toplumunu istila ettikleri iddia edildiği için, sosyal politikalar oluşturulurken yerleşik tepkiler de göz önünde bulundurulmaktadır. 2011 Suriye İç Savaşı'ndan kaçıp sınırlarımıza gelen sığınmacılar için, Avrupa'dan yayılan göçün güvenikleştirilmesi olgusu ve halk arasında yayılmaya başlayan göçmen karşıtlığı sebebiyle, sosyal politikaları bu çerçevede güncelleme gereği ortaya çıkmaktadır.

Misafir kelimesiyle dayatılan bir gerçekten, artık yerleşik duruma geçmiş ve hatta vatandaşlık bağı ile o ülkelere bağlı hale gelmiş yeni kuşaklar vardır. Göçmenler Almanya'da işgücü arzını karşılayan, refah düzeyini arttıran ancak yeri geldiğinde hala "öteki" olarak kabul edilen yine de göç literatüründe öteki tanımına bütün yönleriyle uyan önemli bir konudur. Almanya'da zaman zaman yükselen ve zaman zaman eyleme dönen göçmen karşıtlığı karşısında Alman hükümetinin mevcut sosyal politika araçlarını kullanarak sosyal politikaları nasıl kullandığı konusu; Türkiye'de sosyal tansiyonun yükselmesi durumunda atılacak adımları göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Sorusu:

Literatür taraması yapılırken ve araştırma boyunca ana sorumuz göçmen karşıtlığının nasıl geliştiği, göçmenlere yönelik sosyal politikaların yerleşiklere nasıl yansıdığı ve olası bir göçmen karşıtlığı durumunda bu sosyal harcamaların nasıl etkileneceğidir. Bu sebeple ayrımcılık karşıtı bir sosyal politikanın nasıl olabileceği, kapsayıcı ve kucaklayıcı bir sosyal

politika inşa ederken verilen sosyal hizmetin göçmenleri yararlanıcılar pozisyonuna sokmaması için dikkat edilmesi gereken hususların neler olabileceği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Tüm bu süreçte, gerek Almanya’da gerek Türkiye’de göçmenlerin göç hikâyelerinin ne zaman başladığı, göçmenlere verilen statü ile ilgili bilginin ne ölçüde bilindiği, Almanya’daki Türk göçmenlere sorulan soruda Almanya’da göçmen olarak karşılaştıkları bir ayrımcılığın olup olmadığı, Alman ekonomisini etkileme potansiyellerini, Alman vatandaşlığı hususunda eşitlikçi bir tutumla karşılaşmış karşılaşmadıkları, herhangi bir siyasi partiye göçmenleri yönelik tavır sebebiyle yakınlık duyup duymadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada;

- göçmenlere yönelik sosyal harcamaların Türkiye ve Almanya’da GSYH üzerindeki etkisi,
- Almanya’da aynı sosyal harcamaların ekonomik değerleri,
- Almanya’da Türk göçmenlere yönelik sosyal politikalar ve bu politikaların Alman yerleşiklerce nasıl karşılandığı,
- Türkiye’de Suriyelilere yönelik sosyal politikalar ve bu politikaların yerleşiklerce nasıl karşılandığı,

Ve nihayetinde kucaklayıcı bir sosyal politikanın nasıl olması gerektiği, iki farklı refah rejimi olmalarına rağmen, sosyal hizmetin evrenselliği gözetilerek Almanya ve Türkiye özelinde ele alınmıştır.

Araştırmanın Yöntemi:

Suriyeli sığınmacıların göçmen karşıtlığı özelinde değerlendirildiği çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışma ile, göçmen karşıtlığını besleyen kaynaklar literatür taraması ile değerlendirilmeye alınmış, Türkiye’nin mevcut sığınmacı ve sosyal hizmet politikasının Almanya’nın 1960’lardan itibaren geliştirdiği göçmen politikası karşısındaki durumu incelenmiş, göçmenlere yönelik geliştirilen sosyal politikaların Türkiye’ye uyarlanması hedefiyle karşılaştırma yapılmıştır.

Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen 15 Türk ve 11 Alman ile Almanya’da; 9 Suriyeli, 11 Türk ile Türkiye’de görüşme yapılmıştır. Araştırma sahası olarak Almanya’da Türklerin en yoğun yaşadığı yerlerden olan Berlin seçilmiştir. Türkiye’de ise, Suriyelilerin en yoğun yaşadıkları ilçe olan Fatih seçilmiştir. Berlin yaklaşık 3 buçuk milyon nüfusu ile Kuzey Almanya’da yer alan, 1990’a kadar utanç duvarı olarak da anılan Berlin Duvarı ile ikiye bölünmüş olan bir şehirdir. Şehirde Almanlardan sonra en yoğun yaşayan grup yaklaşık 100 bin kişi ile Türklere dir. Suriyelilerin Türklere birlikte İstanbul’da da en yoğun yaşadıkları semt de İçişleri Bakanlığı tarafından alınan kararla 13 mahallesi yabancılara kapatılan Fatih’tir. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020)

Örneklem seçiminde dikkat edilen diğer husus, yerleşiklerle yerleşik olmayanların karşılaşması ile tepkiselliğe sebep olan ve göçmen karşıtlığına temel oluşturan yoksulluk durumudur. Görece daha yoksul olan yerleşiklerle, görece daha refah içinde olan yerleşiklerin göçmenlere karşı tutumu incelenmeye çalışılmıştır. Yine eğitim durumlarına göre ve ideolojik tutumlarına göre göçmenlere yönelik tavır dikkate alınan hususlardandır. Göçmen karşıtlığı karşısında sosyal politikalarında kısıntıya giden Almanya’nın bu süreçte deneyimlediği bulguları, olası büyük bir göçmen karşıtlığı krizi karşısında Türkiye olarak ne ölçüde uyarlayabileceğimiz araştırmanın dikkatle ulaşmaya çalışıldığı hususlardan biridir.

Çalışmanın Türkiye’ye ait olan kısmı için Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, TÜİK ve yetkili birimlerin yaptığı açıklamalar esas alınırken, Almanya için Destatis, Eurostat’tan alınan veriler kullanılmıştır.

3. OTURUM

14.00-15.30

3.A. Mekân ve Göç

Moderatör: Gülay Uğur Göksel

Zeynep Çabuk

Mimari Tasarım – Yüksek Lisans

İstanbul Teknik Üniversitesi

Mekândaki Görünmez: Ötekinin Kaydını Tutan Mimarlık Üzerine Bir Araştırma

Bu araştırma “kayıt” kavramını zıttı olan “kayıtsızlık” üzerinden; mimarlık-sosyoloji arakesitinde tartışmaya açmayı hedefler. Kayıtsızlık; kaydın yaygın kullanılan anlamı olan arşiv işlevinin dışında “önemseyen”, “ilgilenen” ve “dikkate alan” anlamlarını ortaya çıkarır. Çalışmanın başlangıç sorusu mimarlığın büyük anlatıların dışarıda bıraktığı, ötekileştirilip görünmezleştirilenleri kaydetme potansiyelidir.

Araştırma üç fazda ilerler: birinci faz kayıtsız kalınanlar; ikinci faz kaydetmek; son faz ise kaydedileni okumak üzerinedir. Kayıtsız kalınanlar üç kavram ile açılır: Öteki, Yabancı ve Görünmez. Ötekileştirilme sistematik ve karmaşık süreçler tarafından tetiklenir. Karmaşık süreçlere ipucu olabilecek, ötekiliği mekânla birlikte açıklayan Hilde Heynen’e göre (1998), “yerinden etme” yeni ve yabancı bir unsurun istikrarlı bir bağlam içine girmesini ifade eder. Bu yabancı unsur; bu “Öteki”, kolonyalizm ya da göç sonucu yurtlarından edilmiş insanlarla gelebilir; kültürel örüntülerden ya da modernizasyon sürecindeki gibi yeni inşa etme ve yaşama biçimlerinden evrilebilir (1998). Bu çalışmada ele alınan Öteki, Postkolonyal çerçevede ele alınan Öteki ile paraleldir: Edward Said’e göre Öteki, edilgen; başkaları tarafından şekillendirilen, isimlendirilen ve tanımlanmış olandır (1978/2013). Öteki’nin mekânla ilişkilendiği bir katman da Sara Ahmed’in “Yabancı”ya dair sorduğu soruyla eklenir: Bir Yabancıyı diğer Ötekilerden nasıl ayırt ederiz? Ahmed’e göre (2000), Yabancı aslında her zaman “tanıdığımız” biridir: onun oturduğumuz yerden biri olmadığını, oraya ait olmadığını hemen anlarız. Yabancılar her zaman “şüphe çekerler” çünkü bir ortamda varlıklarını meşru kılabilecek bir işlevleri yoktur: Mekân “yer”e dönüştürebilen sermaye ilişkilerine girmedikleri için kolayca ayırt edilebilirler (2000). Kaydedilmeyen Yabancı ise tarihyazımında görünmezleşir. Trouillot (1995) insanların her zaman tarihle sürekli yüzleşen özneler olmadığını, ancak özne olmak için hareket etme kapasiteleri her zaman durumlarının bir parçası olduğunu söyler. Öteki, kaydedilmediği, yani tarihle “yüzleşmediği” zaman Görünmez olur.

Araştırmanın ikinci fazı kaydetmek üzerinedir: Öteki nasıl kaydedilebilir, Ötekini kaydeden mimarlık nedir; hepsinden önce kayıt nedir? Ötekileştirilme çoğu zaman yerinden edilme, göç gibi mekân değişiklikleri ile doğrudan bağlantılıdır. Görünmezliğin mekânla bağlantısı, James

Scott'un örneği üzerinden görülebilir: taşla inşa edilen anıtsal mekânın kurucularının muhtemelen “keşfedilecek” ve antik tarihe hâkim olacaktır, öte yandan ahşap, bambu veya sazlarla inşa edilen mekânın arkeolojik olarak kaydedilme ihtimali çok daha düşükken avcı-toplayıcı ya da göçebeler, biyoçözünür kalıntılarıyla arkeolojik kayıtlara neredeyse hiç geçmezler (2017). Bahsedilen arkeolojik buluntular kayıt tutmanın araştırmada ilk ele alınacak olan özelliği olan arşivleme işlevine işaret eder. Kaydın bir başka işlevi ise bu çalışmanın asıl konusu olan kaydın ilgilenme, dikkate alma ve önemseme işlevleridir. Bu anlam şehirleri ve mimarlığı ötekileşmenin coğrafyaları olarak görüp bunları derslerinde keşfe çıkan Sharone Tomer üzerinden incelenir: Tomer, mimarlığın üretimi sırasında potansiyel olarak marjinalize edilen görünmez figürleri ortaya çıkarmayı hedefler ve kayıtlardan yararlanır (2020). Kaydın dikkate değer bir başka işlevi ise temelde her zaman geleceğe yönelik bir kaygıyla yapılıyor olmasıdır; yaygın olarak geçmişle ilişkilendirilen kayıt tutma, aslında geleceğe yönlendirilmiş bir girişimdir.

Çalışmanın üçüncü fazı kaydedilene okumak üzerinedir; ötekini açığa çıkartan kaydın egemenin kaydından farklılıkları olması gerektiği aşikârdır. Söz konusu farklılık ötekini açığa çıkartan kaydın eleştirel arka planında aranabilir. Bu arka plan; eleştirinin iki temel özelliğini barındırır: İlki, eleştirinin daima statükoyu ele alıyor olması, ikincisi ise eleştirinin her zaman daha iyi bir gelecek idealiyle yapılıyor olmasıdır. Mimarlığın eleştirisiyle birlikte kazandığı bu katmanlılık, toplumsal konuları dert edinme potansiyelidir; onun ötekilerle ilgilenmesini sağlar. Bu bölümde bu iki temel özelliğine sahip kayıt örnekleri tartışılacaktır. Bu örnekler Filarete'nin Risalesi, Piranesi'nin “Hapishaneler” gravürleri, 1907 öncesi filmler ve Yakov Çernikov'un “Mimari Fanteziler” kayıtlarıdır.

Mekânda ötekinin kaydının nasıl okunabileceği son bölümde tartışılır. Bunun için yaygın olarak başvurulan bir yöntem olarak ötekinin kurduğu bir mekânı örnek olarak incelemek yerine ötekinin tamamen “Görünmez” olduğu bir mekân ele alınır: Ötekinin nasıl “öteki” haline getirildiği; mekânı çevreleyen söylem, mekânın materyal özellikleri ve mekân üzerine oluşturulan eleştirel söylem çarpıştırılarak araştırılır. Bu yöntem araştırmada “kaydı tersten okumak” olarak isimlendirilmiştir. Kaydın anlamını karşıtı olan “kayıtsızlık” üzerinden anlamamız gibi; öteki de onu şekillendiren, sınırlarını belirleyen hâkim olan üzerinden okunabilir. Bourdieu toplumun derin kodları olan simgesel sistemlerin temel mantığının ikili karşıtlıklar ve ayrımlar meydana getirmek olduğunu söyler (1991). İkilikler birlikte anlam kazandıklarına göre her iki uçta da bir diğerini tanımlayan özellikler barınır. O halde ötekilerin bir mekânda nasıl “Görünmez” hale geldiklerinin izini sürmek için ikiliğin diğer ucu da araştırılmaya değerdir. Araştırmada, kaydı tersten okumak için Bourdieu'nün geliştirdiği simgesel iktidar kuramı çerçevesinde geliştirdiği “meşruiyet” ve “yanlış tanıma” kavramlarından ötekileştirme süreçlerinde mimarlığın üstlendiği rolleri okumak için yararlanır. Bu rolleri okumak ve ötekinin dışlanma sürecinin farklı medyumlarda izini sürebilmek için bir mega proje örneği olarak Galataport Projesi incelenecektir.

Günümüzde mimarlık, çeşitli karmaşık süreçlerin içerisindeki rolleri ile ötekilerin; eşitsizliğin, ırk ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın oluşturulmasında işbirliği yapmaktadır. Bununla birlikte tam da bu sebepten ötekiliğin kaydını yapma potansiyelini içinde barındırır. Dahası, mimarlığın “kayıtsız kalma” amacıyla araçsallaştırıldığı bir ortamda, bu eylemlerin kendileri birer kayıt haline gelmektedir.

Gamzenur Aygün

Şehir Planlama – Doktora

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

Yoksun Mahallelerde Yaşayan Kadınların Gündelik Mekânsal Deneyimleri: İzmir'deki Mülteci ve Mülteci Olmayan Kadınlar Örneği*

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş ile büyük bir nüfus ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye ile sınır komşusu olan Türkiye, bu iç savaş ile başlayan kitlesel göç dalgasını "açık kapı" politikası ile karşılayarak 3,6 milyon Suriyeli göçmen nüfusu ile dünyanın en yüksek mülteci nüfusuna sahip ülkesi haline gelmiştir. (UNHCR, 2020). Bu göç hareketliliğinde Türkiye'ye yerleşen Suriyelilerin sadece %2'si geçici barınma merkezlerinde yaşarken, geri kalan %98'lik nüfus şehirlerde yaşamaktadır. (UNHCR, 2020). Kent mültecilerinin şehirde ilk yer edinebildikleri alanlar ise yoksun mahallelerdir. Bu araştırmanın kavramsal bağlamını, bu mahalleler oluşturur.

Yoksun mahalleler, kentsel altyapının yetersiz ve güvenlik algısının düşük olduğu mahallelerdir. Bu mahallelerde yaşayan nüfus, yüksek etnik/ırk çeşitliliğine sahiptir (Madanipour 2010). İşsizlik oranı yüksek, eğitim ve gelir seviyesi düşüktür (Zhou ve Kim 2013; Lucas 2012; Schwarz vd. 2015; Mouratidis 2020). Araştırma, bu mahallelerde yaşayan mülteci ve mülteci olmayan kadınların kentsel gündelik yaşam deneyimlerine odaklanır. Mahalledeki yoksunluk koşullarının her iki grubu nasıl etkilediğini, deneyimlerinin nasıl farklılaştığını ve kesiştiğini açıklamayı amaçlar.

Bu etnografik çalışmanın saha araştırması, İzmir'de Basmane bölgesindeki yüksek kent mülteci nüfusuna sahip Sakarya ve Yeni mahallelerinde gerçekleşmiştir. Araştırma verileri, saha gözlemleri, mülteci ve mülteci olmayan kadın görüşmecilerle yapılan toplam 30 yarı yapılandırılmış mülakat; dernekler, mahalle muhtarları ve belediye temsilcileriyle yapılan ön görüşmeler olmak üzere nitel araştırma yöntemlerine dayanır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, iki mahalleyi, mahallelerin sosyal, fiziksel ve algılanan özellikleri olmak üzere üç başlıkta inceler. Sosyal yapı incelenirken mahallelinin kentte yer seçme taktikleri vurgulanmıştır. Mahallenin fiziksel özellikleri ele alınırken, düşük yapı kaliteleri ve kentsel kamusal hizmet yetersizliği odak noktası olmuştur. Son olarak kadınların mahalle algısı, güvenlik, sosyal ve mekânsal kutuplaşma ve mahalleye aidiyet duyguları üzerinden tartışılmıştır.

Bu araştırma cinsiyet, göç ve kentsel eşitsizlikle ilgili daha geniş tartışmalara yönelik önemli çıkarımlar içerir. Çalışma, araştırma mahallelerinin sosyal ve fiziksel yoksunluklarını ortaya koyar ve kadınların gündelik deneyimleri üzerinden mahalle algılarını açıklar. Bu mahallelerdeki kadınların anlatılarından hareketle, bu topluluklardaki bireylerin kullandığı ortak mücadeleleri vurgulamayı amaçlayan araştırma, araştırmacının yüksek lisans tezinin³ bir parçasını oluşturur. Bu araştırma aracılığıyla, sosyal kimlikler ve mekânsal dinamiklerin ötekileştirilmiş nüfusların yaşamları üzerindeki etkisi konusunda süregelen literatüre katkıda bulunmak hedeflenir.

* Bu çalışma Doç. Dr. Fatma Şenol danışmanlığında yürütülen araştırmadan üretilmiştir.

Yeşim Alpaydın

Mimarlık ve Kent Çalışmaları – Yüksek Lisans

Kadir Has Üniversitesi

Süregelen Bir Ev Arayışı Olarak Göç: Sovyet Sonrası Dönemde Gürcistan'dan Türkiye'ye Göç Eden Kadınların Değişen Mekân Algısı ve Gündelik Yaşam Pratikleri

Bu araştırma, Türkiye'de yaşayan Gürcü göçmen kadınların göç deneyimi sonrası mekân algılarının ve gündelik yaşam pratiklerinin nasıl değiştiğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Kent odaklı etnografik bir alan araştırması olarak kurgulanan bu çalışma, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte 90'lı yıllardan bu yana ülkeden göç eden kadınların hikâyesine odaklanmaktadır. Dönüştürücü bir süreç olan göç, doğası gereği cinsiyet ve mekânsallığın şekillendirdiği farklı deneyimleri de beraberinde getirir. Çalışmanın ana fikrine paralel şekilde bu özgün deneyimleri açığa çıkarabilmek adına Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan 8 göçmen kadını yapılandırılmamış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Yaşları 18 ile 50 arasında değişen odak grubu, farklı eğitim düzeyindeki öğrenci ve çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Görüşmelerin tamamı çevrimiçi video konferans platformları aracılığıyla yapılmıştır. Derinlemesine görüşmeler yoluyla, göçmen kadınların yaşadıkları göç deneyiminin kırılma noktaları, yeniden kurdukları gündelik yaşamda karşılaştıkları zorluklar ve bunun için kullandıkları başa çıkma mekanizmaları, kentsel yaşama adaptasyon süreçleri, kişisel mekân kurma -placemaking- ve ev kurma tecrübeleri mercek altına alınmıştır. Aynı zamanda, bu araştırmayı akademik ve kişisel açıdan derinleştirmek için 2022 yılı temmuz ve aralık aylarında Gürcistan'da saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Tiflis ve Batum şehirlerine yapılan bu ziyaretler boyunca, katılımcı gözlem yöntemi esas alınarak kadınların göç öncesi olası gündelik yaşam dinamikleri yakından incelenmiştir. Farklı zaman dilimlerinde, toplam 3 haftaya yayılan saha ziyaretleri sırasında yapılan tüm gözlemler görsel ve işitsel araçlarla kayıt altına alınarak kısa video kolaj çalışmaları üretilmiştir. Ayrıca, haritalama tekniği mekânsal deneyim ve performansların birer hatırlatıcısı mayetinde kullanılarak hem saha ziyaretleri hem de katılımcılardan bazılarının gündelik yaşam izdüşümleri görselleştirilmiştir. Gürcistan, uluslararası literatürde kendine sıklıkla yer bulmaya başlayan ve 'göçün feminizasyonu' diye nitelendirilen kavram için dikkate değer bir örnek oluşturmaktadır. Gerek saha ziyaretlerinde gerekse saha öncesi ve sonrası dönemde araştırmanın teorik yapılanmasında göçün feminizasyonu kavramına yer verilmiştir. Buradan yola çıkarak, 2022 yılı temmuz ayında Tiflis'te 4 farklı sivil toplum profesyoneli ve bağımsız araştırmacı ile bu konu üzerine bir araya gelerek kavramın Gürcistan'da nasıl ele alındığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşmeler ve saha gözlemlerinden elde edilen tüm veriler araştırmanın teorik zeminine uygun şekilde değerlendirildiğinde, kadınların göç sonrası gündelik yaşam ve kent deneyimlerinin kaçınılmaz olarak farklılaştığı saptanmıştır. Doğdukları topraklara hem uzak hem de yakın bir coğrafyada mekânla sil baştan kurdukları ilişki, ev arayışını fiziksel bir ihtiyaçtan daha fazlası haline getirmektedir. Görüşmecilerin neredeyse tamamı karşılaştıkları ekonomik güçlükler nedeniyle göç etmek zorunda kalmış ya da maddi zorluk yaşamamak adına erken yaşlarda göç etmeye karar vermiştir. Araştırmaya başlarken, çalışmanın ikincil hedefleri arasında yer alan konulardan birisi de göç deneyiminin kadının güçlenmesi -women's empowerment- prensiplerine etkisini görmektedir. Sonuç kısmına gelindiğinde, göçün Gürcistan'da alışlageldik cinsiyet rollerini tersyüz ederek kadınları kendi 'ekmeğini kazanan'

figürlere dönüştürdüğü, gönüllü veya mecburi kopuşun ardından yeni bir ülkede tek başına olma halinin pasif değil aktif bir özne yarattığı saptanmıştır. Bu yeni özne, gündelik hayat ve mekânla ilişkisini yeniden kurarken geçmişi bu dinamikleri sekteye uğratan bir yük gibi görmek yerine onu kerteriz almaktadır. Çünkü göç deneyimi salt yerinden olma, evden uzaklaşma durumu değil bireyin, Gürcü kadınların, ‘ev arayışını’ süregelen bir kendini var etme mücadelesi olarak görmesini de sağlamaktadır.

3.B. Düzensiz Göçler ve Göç Yönetimi

Moderatör: Ayhan Kaya

Onur Gürel

Uluslararası İlişkiler - Doktora
Uludağ Üniversitesi

Realist Konstrüktivizm Perspektifinde Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi’nin 2015–2020 Döneminde Yaşanan Avrupa Birliği’ne Yönelik Düzensiz Göçlere Bakış Açısı

Soğuk Savaş döneminin kapanmasıyla birlikte dünya gündeminin önemli sorunlarından birisi de düzensiz göç hareketliliği olmuştur. Dünya genelinde yaşanan bu hareketliliğe en fazla maruz kalanların başında ise Avrupa Birliği (AB) gelmektedir. Zira 2011 Suriye İç Savaşı sonrası düzensiz göçler, AB devletlerine yönelen toplam göçün git gide daha önemli bir kısmını oluşturmaya başlamıştır. 2015 yılında düzensiz göçlerdeki artışla birlikte AB ana organları karar mekanizmasında daha etkin hale gelmiş ve Europol, Frontex gibi ajansların revize edilmesiyle yaşanan sürece aktif şekilde dâhil olunmuştur. Bu süreçte Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu’yla birlikte etkin olan bir diğer ana organ AB Bakanlar Konseyi olmuştur.

Çalışma realist konstrüktivizm perspektifinde 2015-2020 döneminde AB Bakanlar Konseyi’nin AB’ye yönelik yaşanan düzensiz göçlere olan bakış açısı nedir sorusuna yanıt aramaktadır. Araştırmanın amacı 2015 ile 2020 yıllarını kapsayan dönemde düzensiz göçlerle ilgili AB Bakanlar Konseyi bakış açısının realist konstrüktivizme göre değerlendirilmesidir. Çalışma da “İçerik Analizi Yöntemi” ile nitel metodolojik araştırma kapsamında kronolojik sıra takip edilmiştir. Veri toplama bakımından birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Diğerlerine göre özgün bir nitelik kazandırmasını sağlayacak unsurlar bakımından çalışmanın önemi, AB Bakanlar Konseyi’nin düzensiz göçlere olan bakış açısının realist konstrüktivizmin öncülüğünü üstlenen Kanadalı akademisyen J. Samuel Barkin’in perspektifinde teorik olarak tartışılma hedefidir.

Uluslararası İlişkiler literatürüne yeni kuramsal ve kavramsal perspektifler sunan çalışmalarıyla bilinen Barkin, konuya ilk olarak 2003 yılındaki makalesinde değinmiştir (Barkin, 2003). 2010 yılında konuyu ayrıntılı bir şekilde ele aldığı kitabı yayınlanmıştır. Kitabında realist konstrüktivizmin belirli bir kombinasyondan ziyade iki anlayış arasındaki bir konuşma alanı olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda farklı uygulamaların bir dizi örneğini ve birbirleriyle nasıl

konuştuğularının analizini sunmuştur (Barkin, 2010). 2020 yılında ise Barkin'in editörlüğünü üstlendiği eserinde farklı ampirik konular realist konstrüktivizm referans alınarak değerlendirilmiştir (Barkin, 2020).

Çalışma AB Bakanlar Konseyi'nin düzensiz göçlere bakış açısını realist konstrüktivizm perspektifinde değerlendirdiğinden özgün olma hedeflidir. Zira literatürde "güvenikleştirme" anlayışına sahip olan Kopenhag Okulu, benzer şekilde Galler Okulu (Aberystwyth Ekolü) ve Paris Okulu gibi eleştirel teoriye dayalı ekoller konuyla ilişkilendirilen diğer yaklaşımlardır. Ayrıca realizm, liberalizm ve konstrüktivizm teorileri kapsamında yapılan çalışmalar da mevcuttur. Bunlar dışında göç teorileri bağlamında teorik çerçevesi oluşturulan çalışmalar bulunmaktadır. Literatürde konuyla bağdaşan yanlarıyla AB üye devletlerinin, ana organlarının veya ajanslarının yaklaşımlarını yansıtan, düzenli göç/göçmen sığınmacı ve mülteci gibi kavramların yer aldığı alt başlıklardan oluşan birçok çalışma da bulunmaktadır. Çalışmanın benzerlerinden farkı "düzensiz göç" kavramının ön plana çıkarılmasıdır. Bu doğrultuda literatür açısından elde edilen sonuçların gelecekte yapılacak olan çalışmalara kaynak sağlaması hedeflenmiştir.

Simnara Mirzayeva

Avrupa Birliği - Doktora

İstanbul Üniversitesi

Avrupa Birliği'nde Göç Yönetimi: AB'ye Üyelik Sürecinde Kuzey Makedonya Değerlendirilmesi

Düzensiz göç günümüzde önemli konulardan biri olarak diğer ülkeler gibi AB'yi de derinden etkilemiştir. Çoğunlukla savaşlar, ekonomik ve siyasal krizlerin büyük yıkımlara neden olduğu Orta Doğu, Kuzey Afrika gibi bölgelerin Batı'ya doğru kitlesel göç akını 2015 yılında gerçekleşen Suriye iç savaşıyla doruk noktasına ulaşmış ve AB'ni bu konuda düşünmeye itmiştir.

AB uluslararası sistemde kendi normlarını, demokrasi yönetimini ihraç etmeyi hedefleyen ve kendi içerisinde bu normları pekiştirmeye çalışan ulusüstü bir kurumdur. Fakat Birlik zamanla kendi içerisinde ve sınırlarının ötesinde çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlardan en önemlisi düzensiz yollarla Birliğe yönelen göçtür ki, AB tekbaşına karşısını almakta zorlanmıştır. AB defalarca karşılaştığı göç krizine çözüm üretememiş, bunun karşılığında Kale Avrupa'sını, FRONTEx'İ güçlendirmiş ve aynı zamanda tampon bölgeler oluşturarak düzensiz göçün karşısını almaya çalışmıştır.

Tampon bölge olarak kullanılan ve Avrupa Birliği'nin genişlemesi açısından Batı Balkan (Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova ve Kuzey Makedonya) coğrafyası önemli bölgelerden biridir. Son zamanlar Rusya, Türkiye, Çin gibi ülkelerin Batı Balkanlarda etkisinin çoğalması AB'ni rahatsız etmekte ve Balkanları yeniden AB için cazip kılmaktadır. Batı Balkanlar'ı kaybetme korkusu Birliği bazı aday ülkelerle üyelik sürecini yeniden gözden geçirmeye itmiştir.

Bu coğrafyada yer alan Kuzey Makedonya 2004 yılında üyelik başvurusunda bulunmuş, 2005 yılında ise AB Konseyi tarafından adaylık statüsü garanti edilmiştir. Fakat ülkenin dış politika ve ekonomik sorunları, AB İlerleme raporlarına uyum sürecinde yaşanan problemler üyelik sürecini aksatmıştır. Lakin Yunanistan ile yaşadığı isim anlaşmazlığı sorunu Prespa Anlaşması ile çözülmüş, bu da ülkeyi adaylık statüsüne daha da yakınlaştırmıştır.

Kuzey Makedonya'nın Avrupa Birliği'ne girişte transit olarak kullanılması Birliği güvenlik konusunda endişelendirmiş ve 2015 yılı Kuzey Makedonya'nın sınır kapılarını kapatmaya kadar gitmiştir. Bu çalışmada göçe ilişkin temel kavramlar açıklandıktan sonra AB'nin göç yönetim politikası bağlamında Batı Balkanlara genişleme süreci incelenecek ve Kuzey Makedonya'nın üyelik sürecinde karşılaştığı sorunlara değinilecektir. Araştırma, Kuzey Makedonya'nın transit göç yolu üzerinde olmasının AB üyelik sürecine etkisinin incelenmesi amacıyla yazılmıştır.

Çalışmada göç yönetim ekseninde AB'nin Batı Balkanlar politikası, Birliğin göçü nasıl yönettiği ve Batı Balkan ülkelerine baskısı anlatıldıktan sonra mülteci krizinin AB-Türkiye ilişkilerine yansımaları ve Geri-Kabul Anlaşması ele alınacaktır. Bu amaçla çalışmada göç konusuyla ilgili olan kitap, dergi, rapor, makale vb. kaynaklara ayrıntılı literatür taraması neticesinde ulaşılmıştır.

Özge Ayas

Sosyal Hizmet - Doktora
Hacettepe Üniversitesi

Göç Yönetimi Politikalarına İnsan Haklarından Bakmak: İngiltere'nin Gemi Uygulaması Örneği

Devletler arasındaki ekonomik eşitsizlikler, ideolojik veya din temelli çatışmalar düzensiz göçe neden olmaktadır. Daha iyi hayat şartlarına erişmek için gelişmiş devletlere doğru gerçekleştirilen düzensiz göç hareketi, göç yönetiminde yeni model arayışlarına neden olmaktadır. Çalışmaya konu edinilen İngiltere, bir ada ülkesi olması nedeniyle yeni ancak temel insan haklarıyla bağdaşmayan bir model olarak düzensiz göçmenleri gemi içerisinde toplama yolunu öngörmüştür. Manş Denizinden küçük teknelerle gelen sığınmacıların sayısını azaltmaya yönelik bir uygulama olan Biby Stockholm adlı gemiye yerleştirmeler sonrasında lejyonella salgını nedeniyle önlem alınmaya başlanmıştır. Salgın ve kötü barınma koşulları düzensiz göçü önlemeye ve bireyleri geçici olarak barındırmaya yönelik uygulamaların türünün ve niteliğinin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Literatür taramasında; düzensiz göçü önlemeye dair politikalarda deniz alanında devletlerin yetki ve uygulamalarının güvenlik bağlamında incelendiği tespit edilmiştir (Aydın,2016;Şeker,2017;Bağbaşıoğlu,2021;Uyanık,2022). Konu, sınır aşan suç başlığı altında incelenmektedir. Sınıraşan suç kavramı; temel anlamıyla bir devletin sınırlarını aşan hukuka aykırı insan davranışını ifade etmektedir. Bu nitelendirmede; başka bir devletin sınırları içerisinde maddi etki yaratacak fiillerin işlenmesi ile sınıraşan suç kavramı ortaya çıkmaktadır (Külçür,2016:19). Düzensiz göçe aracılık eden göçmen kaçakçılarının ve zora dayalı olarak gerçekleştirilen insan tacirlerinin yasa dışı faaliyetleri de bu kategoriye girmekte olup literatürde konu organize suç başlığı altında da ele alınmaktadır. Bu bağlamda; özellikle

uluslararası anlaşmalar önem kazanmaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu Palermo Sözleşmesi organize suçla mücadelede önemli olan uluslararası metinlerdendir. 12 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da katılıma sunulan “Sınırşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi”ni ve bu sözleşmenin eki olan “İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına ilişkin Protokol”ü 13 Aralık 2000 tarihinde Türkiye de imzalamıştır.

Organize suçlarla mücadele alanında katılım ve içerik bakımından en kapsamlı uluslararası belgeler “Birleşmiş Milletler Sınırşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi” ve bu sözleşmenin eki olan üç protokoldür. Türkiye de sözleşme ve ek protokollerine taraftır. Ancak İngiltere özelinde gelişen yeni hukuki ve politika odaklı durumla ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmada düzensiz göç konusu; gerçekleşme türü, önleme politikaları gibi konu başlıkları insan haklarıyla uyumluluk ve deniz uygulamaları bağlamında ele alınacaktır. Konu, güncelliği ve somut olarak uygulama bulması nedeniyle İngiltere gemi örneği özelinde analiz edilecektir. Bu yolla literatüre yeni ve özgün bir analiz kazandırılması hedeflenmektedir.

4. OTURUM

15.45 – 17.15

4.A. Göçmenlere Yönelik Tutumlar

Moderatör: Deniz Sert

Gani Aladağ

Sosyoloji - Doktora

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Yasalık-Yasadışılık, Yasal Şiddet ve Eşik Kavramlarının Göçmen Yaşamlar Üzerindeki Etkileri Üzerine Kısa Bir Kavramsallaştırma Denemesi

Bir göçmen için en hayati sorun, yasal statü sorunudur. Yasal statünün olup olmaması veya zayıf yasal statü, onun bütün göçmenlik hayatını etkileyecek bir durumdur. Göçmenin yasal statüsüne bağlı olarak sağlık, barınma, eğitim, istihdam, kazanç ve güvenli işe erişimini etkiler. Başka bir deyişle göçmenin temel mallar, hizmetler ve haklara erişimini etkileyen en önemli etken, göçmen yasal statüsüdür. Göçmenin yasal statüsünün göçmenin sağlık riskleri (Guttmacher, 1984), sokaklardaki savunmasızlıklarını (Hirsch, 2003), işgücü piyasasındaki ücretleri (Massey, Durand ve Malone, 2002), aile dinamiklerini (Rodríguez ve Hagan, 2004, Menjivar, 2006a, Menjivar ve Abrego, 2009) etkilediğini tespit etmişlerdir.

Göçmenlerin toplumdaki en dezavantajlı ve sınıf piramidinin en altında yer alan grup olduğu düşüncesi, onların yasal statülerinin zayıflığı veya olmamasından kaynaklı olarak, toplumun en kırılgan ve savunmasız kesimi olmalarına yol açmaktadır. Göçmen gruplar arasında yasal statü durumuna bağlı olarak, hiyerarşik, eşitsiz bir durum oluştuğunu, bu eşitsizliğin bazı göçmenlerin şiddete maruz kalmasına, sömürülmelerine ve hatta birçok farklı istismar türlerine maruz kalmalarına yol açtığı söylenebilir.

Menjivar ve Abrego (2012:1383) göçmenin yasal statüsü, onun yasadışılığı veya yasallığını belirlediğini, yasadışılığının ise birçok söylemde zımnen içkin olarak farz edildiğini ancak bu sınıflandırmanın da yasal olarak üretildiğini söylemektedirler. Başka bir deyişle, göçmenin yasadışı veya yasal olarak etiketlenmesi, ev sahibi ülkenin göç yasaları belirlemektedir. Göçmenin doğasında yasallık veya yasadışılık yoktur. 1951 Cenevre Sözleşmesine imza atan 159 üye ülkelere bazı sorumluluklar yüklemiş olsa da aynı zamanda mültecilerin sınırdışı edilmesini sağlayan hükümleri ulusal güvenlik ve kamu düzeni istisnaları nedeniyle etkili bir koruma sağlamamaktadır (Türmen, 2019:19). Bu durum üye devletlere sınırsız bir takdir yetkisi vermekte, üye devletler istediği mülteciyi sınırdışı edebilmekte veya aylarca çok kötü koşullarda Geri Gönderme Merkezlerinde (GGM) tutabilmekte, göçmenin temel haklarını göz ardı edebilmektedir. Alpman (2019:6)'a göre, devletlerin bu keyfiliği sürdürmek istemelerinin temel sebebi, bürokrasi ve güvenlik güçlerine daha rahat etme imkânı tanınmasından dolayı, siyasi iktidarlar ve bürokrasi sınıfının göç ile ilgili kesin, genel-geçer yasalar oluşturmaktan yana olmadıklarını, durumlara bağlı olarak yönetmeliklerle durumu idare ettiklerini dile getirmiştir.

Carl Schmitt'in "egemenlik, istisna durumunu belirleyen kişi veya kurum" tanımından hareketle devletlerin istisna durumunu belirleyebilme yetkilerinden hareketle, devletler belirli durumlarda göçmeni, Agamben'in deyişiyle "homo sacer" (çıplak/kutsal insan) olarak gördüğünü, göçmen için yapılan uygulamaların hak temelli olarak görülmediğini "hayırseverlik, konukseverlik" kavramları ile adlandırılmaları, göçmenin temel haklarından arındırılmış bir varlık olarak görüldüğünü izlenimi vermektedir.

Göç alan devletlerin yasalarının göçmenler üzerindeki olumsuz etkilerini tanımlamak için Menjivar ve Abrego (2012) "yasal şiddet" kavramını kullanmışlardır. Yasal şiddet kavramını göçmen üzerinde yasalardan kaynaklanan olumsuz bütün durumları tespit etmek için kullandıkları bir tür merceğe olduklarını söylerler. Başka bir deyişle, göçmenin yasal statüsüne bağlı olarak göçmen üzerinde oluşan bütün baskı, eşitsizlik, sömürü ve istismar durumlarını tanımlamak için yasal şiddet kavramını kullanmışlardır. Göçmenler üzerinde yasal baskının (kimlik kontrolleri, sınırların izinsiz geçişe karşı sıkılaştırılması ve sınırdışı etme pratikleri gibi) yasal şiddeti arttırdığını dile getirirler.

Yasal şiddet göçmenin sadece mallara, hizmetlere ve haklara erişimini kısıtlamıyor, aynı zamanda ev sahibi toplum ile kaynaşmasını engelleyen bir durum oluşturabiliyor. Daha önce görüşme yaptığım belgesiz Afgan göçmenlerin "iş dışında sadece Afgan arkadaşlarımızla görüşüyor evlerde veya sadece camiye gittiğimde camideki kişilerle biraz sohbet ediyorum" söylemleri, buradaki vatandaşlarla ya hiç ilişki kurulmadığının ya da çok az ilişki kurulduğunu göstermektedir. Burada yerel toplum ile göçmen arasındaki ilişkisizliğin tek sebebinin

göçmenin yasal statüsü olduğunu iddia etmekten öte, çok önemli bir rol olduğunu dile getirmek istiyorum.

Ülkeye izinsiz ve belgesiz olarak giren göçmenin yukarıda sözü edilen keyfilik durumunda yaşamaya çalışmasını, “eşik” kavramıyla açıklamaya çalışıyorum. Türk Dil Kurumu (TDK), “eşik” kavramını, “kapının dışında kalan kısım, içeriye girmek için atılması gereken ilk adımın atıldığı yer” olarak tanımlamaktadır. Zygmunt Bauman ise göçmenleri, “kapı eşliğinde beliren yabancılar” olarak tanımlamıştır. Türkiye’ye izinsiz ve belgesiz geçen göçmenlerin siyasal iktidarın konjonktürel durumlara bağlı olarak davranmasını, göçmenin bir tür “eşik”te olma durumunda yaşamak zorunda olduğunu belirtmek için kullanacağım. Agamben (2017:20)’nin içeriye alınan ama dışlanan kişileri (homo sacer) tanımlayacak durum için kullandığı “İçlenerek dışlanması” (çıplak hayatın exceptio’su) kavramının, inceleyeceğim belgesiz Afgan göçmenler için de geçerli olabileceğini düşünmekteyim. Afgan göçmenler izinsiz ve belgesiz bir şekilde sınırı aşmış büyük metropol ve kırsal alanlara gelip çalışmalarının siyasal iktidarın farkına varmadığı bir durum değildir. Buna rağmen, bu göçmen grubuna hiçbir hak verilmemesi, zaman zaman kimlik kontrollerinde serbest bırakılması veya gözaltına alınarak GGM’lere gönderilip sınırdışı edilmesi durumunda yaşamak zorunda bırakılan bu grubun sürekli bir hale gelen bir tür “eşik”te olma durumunda yaşadığını, bırakın temel insani haklarını talep etmeyi, her türlü haksızlık, sömürü ve istismara maruz kalsalar bile başvuracakları bir merciin olmaması, göçmen üzerindeki yasal şiddeti yansıtmaktadır.

Zeynep İnal

*Türk-Alman Uluslararası Ortak Sosyal Bilimler - Yüksek Lisans
Berlin Humboldt Üniversitesi-ODTÜ*

Türkiye’de Aşırı Sağ Söylemin Normalleşmesi: Zafer Partisi Örneği

Aşırı sağ popülist partilerin küresel düzlemde yeniden canlanması ve aşırı sağ söylemin siyasette ana akım haline gelmesiyle birlikte siyasetin merkezinin iyice sağa kaydığına tanık olmaktayız. Eskiden tabu olan konular, politikalar, söylemler ve aşırı ya da marjinal görülen davranışlar, aşırı sağ söylemin ana akım siyasete girmesiyle birlikte giderek normal sayılmaya başlandı (Wodak 2020). Aşırı sağ aktörler, duygusal yönetimleri ve 'halkı' dışlayıcı bir şekilde inşa ettikleri bir tür popülizm yoluyla yabancı düşmanı söylemlerini ve fantezilerini normalleştirmeyi başardılar (Merino ve Kinnvall 2022). Bunun anahtarının fantastik anlatıların, komplo teorilerinin ve korku siyasetinin stratejik yönetimi olduğunu rahatlıkla iddia edebiliriz. Bu bağlamda, akademik literatürde medyanın aşırı sağ siyasete yönelik duruşunun bu başarılı mevzi savaşında anahtar ve bazı durumlarda suç ortağı rol oynadığı konusunda geniş bir fikir birliği mevcuttur (Brown ve Mondon 2022; Cammaerts 2018; de Jonge ve Gauffman 2022; de Jonge 2019). Kamusal alanda sıklıkla düşünülenin aksine medya aşırı sağ siyasete karşı bağışık değildir ve ona karşı bir siper işlevi de göremez (Brown ve Mondon 2022). Aksine, medyanın yarattığı fırsatçı ve uzlaşmacı ortam, aşırı sağ söylemin yaygınlaşmasına, talep yaratılmasına ve aşırı sağ siyasetin arzının kolaylaşmasına katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle aşırı sağ söylemlerin normalleşmesinde medyanın rolünü analiz etmek kritik hale geldi. Aşırı sağ siyasetin ana akımlaştırılmasında medyanın rolüne ilişkin gelişen bir literatür olmasına rağmen, aşırı sağ söylemin medya tarafından ve medya içinde normalleşmesine katkıda bulunan mikro mekanizmayı analiz eden çalışmaların sayısı nispeten az kalmıştır.

(Brown ve Mondon 2020). Bu nedenle bu makale bu boşluğu doldurmaya çalışmaktadır. Özellikle Türkiye'nin yeni aşırı sağ popülist partisi olan Zafer Partisi ve lideri Ümit Özdağ'a odaklanan makale, şu araştırma sorusunu ortaya koyuyor: Geleneksel medya, Zafer Partisinin aşırı sağ siyasetinin normalleşmesinde nasıl bir rol oynamaktadır? Makale bu soruyu sorarak devam eden bilimsel tartışmalara iki noktada katkı sağlayacaktır. İlk olarak makale, medyanın aşırı sağ partilerin dışlayıcı gündemine ve söylemine yaklaşabildiği farklı yolların sistematik ve analitik bir tartışmasını ve teorileştirilmesini sunacaktır (de Jonge 2019). İkincisi, her ne kadar aşırı sağ ve popülizm Türk siyasi tiyatrosunda yeni kavramlar ya da konular olmasa da, son zamanlardaki bölünmüş partiler arasında kamuoyunun dikkatini önemli ölçüde çektiği ve ana akım partilerin siyasi gündemini etkilemeyi başardığı için Zafer Partisinin yakından incelenmeyi hak ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Araştırma sorusunu ele alırken medyanın aşırı sağ söylemin normalleşmesindeki rolüne ilişkin ikincil kaynak analizine dayalı bir literatür taraması ve Özdağ'ın katıldığı bazı televizyon programlarının analizi bu makalenin temel araştırma yöntemlerini oluşturmaktadır.

Metin Ege Salter

Sosyal Psikoloji - Doktora
Başkent Üniversitesi

Ayşe Nur Yılmaz

Psikoloji & Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler - Lisans
İstanbul Medipol Üniversitesi

Selin Eker

Psikoloji - Lisans
İstanbul Medipol Üniversitesi

Kaynak Kısıtlılığı ile Kurulan Empatinin Farklı Mülteci Gruplara Yönelik Olumsuz Tutumlara Etkisi: Türkiye'den Deneysel Bir İnceleme*

Mültecilere yönelik olumsuz tutumların azalmasında empatinin destekleyici bir etkisi olduğu daha önceki çalışmalarda gösterilmiştir. Ancak öte yandan, çalışmalar ekonomik sıkıntıların empatinin olumlu etkisini zayıflatabileceğine de işaret etmektedir. Türkiye bağlamında ise, mültecilerle paylaşılan dini kimliğin, bunlara ek olarak, olumsuz tutumları azaltmaya katkı sağlayabileceği güncel çalışmalarda gözlenmiştir. Fakat belirtmek gerekir ki dış gruplara yönelik empatinin etkisinin sosyal kimlik özelliklerine göre değişebildiği daha önceki çalışmalarda gözlenmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'deki mültecilere yönelik tutumların, mültecilerin sosyal kimliklerine göre (örneğin, etnik köken veya mensup oldukları din) değişmesi olasıdır. Genel olarak, farklı mülteci gruplarına bir arada ev sahipliği yapması nedeniyle, Türkiye empatinin farklı dış gruplara yönelik etkisinin dış grubun sosyal kimliğine

* Bu metin, İstanbul Medipol Üniversitesi Dr. Öğretim Üyesi Büşra Eylem Aktaş danışmanlığında yürütülen çalışmadan üretilmiştir.

göre değişimini incelemek için uygun bir bağlam sunmaktadır. Türklerin çoğunluğu için ortak bir dini kimliğin paylaşıldığı Suriyeli ve Afgan mültecilere ev sahipliği yaparken, diğer yandan dini açıdan seküler bir yapıya sahip olan Ukrayna'dan sığınmacı olarak gelmiş mültecilere de ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla, empatinin grup kimliğinden etkilendiğini gösteren önceki incelemeler dikkate alındığında, bu durum, Türklerin dindarlık ve muhafazakarlık seviyelerine göre farklı etnik ve dini arka plana sahip mülteci gruplara yönelik tutumlarının empatiden farklı şekilde etkilenebileceğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, mevcut çalışmada ekonomik sıkıntıların mülteci gruplara yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili olduğunu gösteren incelemelerden hareketle, özel olarak ekonomik zorluklarla empati yapmanın farklı mülteci gruplara (Ukraynalı, Suriyeli ve Afgan) etkisi test edilmiştir. Ek olarak, empatinin mültecilere yönelik tutumlar üstündeki etkisinin muhafazakarlık ve dindarlık seviyelerine göre değişip değişmediği de incelenmiştir. Deney, denekler-arası desenle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar (Yaş = 23.87, SD = 3.04, N = 231) deney öncesinde muhafazakarlık ve dindarlık seviyelerine ilişkin soruları bir çevrimiçi veri toplama platformu aracılığıyla çözmüşlerdir. Anketlerin çözülmesinin ardından, katılımcılar, platform vasıtasıyla otomatik ve rastgele olarak deney (n = 110) veya kontrol (n = 131) grubuna atanmıştır. Katılımcılara deney grubunda kaynakların kısıtlı olduğu ortamlara dair altı fotoğraf sunulmuş ve bu fotoğraflardan en etkileyici olanı seçmeleri istenmiştir. Ardından kendilerini seçtikleri fotoğraftaki ortamda büyüyen birisi olarak düşünmeleri ve nasıl hissettiklerini beş cümle ile yazmaları istenmiştir. Kontrol grubundaki katılımcılara altı nötr resim verilmiş ve tipik bir salı gününü beş cümle ile yazmaları istenmiştir. Son olarak katılımcılardan mültecilere yönelik sıcaklık seviyelerini 0 (çok soğuk) – 100 (çok sıcak) arasında değişen bir termometre üzerinden beyan etmeleri istenmiştir. MANOVA sonuçları deney grubundaki katılımcıların, kontrol grubuna kıyasla, Suriyeli [$F(1, 239) = 4.629, p = .032, \text{kısmi } \eta^2 = .019$] ve Afganlara [$F(1, 239) = 7.571, p = .006, \text{kısmi } \eta^2 = .031$] yönelik beyan ettikleri sıcaklığın arttığını, ancak Ukraynalılara yönelik beyan edilen sıcaklık seviyesinde deney ve kontrol grubu arasında fark olmadığını göstermiştir [$F(1, 239) = .159, p = .691, \text{kısmi } \eta^2 = .001$]. Ardından, Hayes'in (2022) Macro PROCESS paketi aracılığıyla SPSS üzerinden üçüncü model ile yürütülen iki yönlü moderatör regresyon analizi sonucunda yüksek dindarlık ve muhafazakarlık seviyesi ($\beta = 2.11, p = .003, \%95 \text{ GA} = [.7096, 3.510], t = 2.969$) beyan eden deney grubundaki katılımcıların, yalnızca Suriyelilere yönelik daha yüksek düzeyde sıcaklık rapor ettiği gözlenmiştir [$F(7, 233) = 3.399, p = .002, R^2 = .093$]. Afgan ve Ukraynalılara yönelik sıcaklık seviyesinde ise dindarlık ve muhafazakarlığın moderatör rolü olmadığı gözlenmiştir. Sonuçlar, empatinin etkisinin gruplar arası bağlamda farklılaşabileceğine işaret etmekle birlikte, empatinin mültecilere yönelik tutumlar üzerindeki etkisinin Türkiye kültürel bağlamında dindarlık ve muhafazakarlık seviyelerini gözleterek incelemek gerektiğini de ortaya koymaktadır. Mevcut incelemenin çoğunluğu kadın ve üniversite öğrencisi katılımcı grubundan oluşması ve örneklem büyüklüğünün iki yönlü etkileşimleri test etmek için yeterince yüksek olmaması gibi sınırlılıkları bulunmakla birlikte, gelecekte gerçekleştirilebilecek empati odaklı önleyici veya müdahale edici programlara veri temelli girdi sunması açısından ilgili alan yazına katkı sunması beklenmektedir.

4.B. Sınırlar, Kesişimsellik ve Göç

Moderatör: Tuğçe Erçetin

Nergiz Çelik

*Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi - Yüksek Lisans
Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Ankara'da Göçmen Mahalle Oluşumunda Kore Kafelerinin Etkisi

Giriş

Göç, bireylerin veya grupların geçici olarak yerleşmek veya yeni bir ikamet yeri kurmak amacıyla bir yerden başka bir yere gitme sürecidir. Bu olgu, bireylerin coğrafi, siyasi veya sosyal sınırlar arasında yer değiştirmesini kapsar ve ekonomik fırsatlar, siyasi istikrarsızlık, silahlı çatışmalar, çevresel değişiklikler ve kişisel koşullar gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkabilir. Göçmenler genellikle benzer geçmişi paylaşan diğer kişilerle bir arada yaşamaya çalışırlar. Değişen yaşam alanları ve koşullarında bireyler genellikle kültürel ve bölgesel kimliklerini sergilerler. Örneğin, göçmenler genellikle ortak bir kimlik ve aidiyet duygusu oluşturdukları belirli mahallelerde toplanırlar. Bu göçmen mahalleleri, farklı geçmişlerden gelen bireylerin etkileşime girdiği ve sosyalleştiği merkezler olarak hizmet vermektedir. Bununla birlikte, belirli grupların etnik köken, ırk, kültürel faaliyetler veya ulusal köken gibi faktörlere dayalı olarak marjinalleşme veya dışlanma yaşadığı ortamlar da olabilirler (Heike, 2000).

Ankara'da Beslenme Kültürünün Dönüşümü

Son yıllarda göç, küreselleşme ve iletişim ağlarının gelişmesiyle birlikte beslenme kültürü de önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Ankara'da sayıları giderek artan İran restoranlarının yemek kültürü üzerindeki etkisi bunun önemli bir örneğidir. Göçmen restoranları ikili bir rol oynamaktadır: Göçmenlerin geleneksel beslenmelerini korumalarını, topluluklarının diğer üyeleriyle bağlantı kurmalarını ve sosyal sermayelerini geliştirmelerini sağlarken, aynı zamanda yerel halk ve diğer göçmenler için yeni mutfak deneyimleri sunarak kültürel alışverişi teşvik etmektedirler (Deniz & Öksüz, 2017). Geleneksel diyetleri sürdürme arzusu sadece göçmenlerle sınırlı olmayıp, göçmenlerin mutfak kültürüne tanık olan ve bu kültürden etkilenen yerel halk da etkilenmektedir. Örneğin, Ankara'daki Kore restoranları ve kafeleri göçmenlerden ziyade yerel halka hitap etmektedir ve bu da Kore kökenli kültürel ürünlerin Türkiye'deki ergenler ve gençler arasında artan popülaritesine katkıda bulunmaktadır. Bu artan ilgi, yemeklerin ötesine geçerek Kore dili, kültürü, tarihi gibi konuların yanı sıra gıda, kozmetik, güzellik ürünleri ve mekanlar da dahil olmak üzere Kore ile ilgili diğer içerikleri de kapsamaktadır (Binark, 2019). Türkiye'deki Kore lokantaları ve kafelerinin varlığı, göç, göçmen topluluklarının evrimi ve Kore mutfağını yerel halka tanıtırken kültürel bağları sürdürme arzusu arasındaki dinamik etkileşimi yansıtmaktadır. Bu işletmeler sadece Koreli göçmenlere evlerinden bir tat sunmakla kalmıyor, aynı zamanda ekonomik kalkınmaya, kültürel alışverişe ve Türk mutfağının çeşitlenmesine de katkıda bulunuyor.

Araştırma Hedefleri ve Metodolojisi

Bu araştırma, Ankara'daki potansiyel Kore kültürü dalgasını ve bunun gençler üzerindeki etkisini, özellikle de Kore kafeleri aracılığıyla göçmen mahallelerinin oluşumu açısından incelemektedir. Çalışma, göçmen mahallelerinin oluşumunda kafelerin rolünü açıklayan bir çerçeve sunarak başlamakta ve Türkiye'ye göç eden ve Ankara'da ikamet eden Korelilerin tarihini ve mevcut durumunu incelemektedir. Makale ayrıca Kore kafelerinin kendine has özelliklerine dair analizler de sunmaktadır. Araştırma metodolojisi, katılımcı gözlem ve Kore kafelerinin işletmecileriyle yapılan yarı yapılandırılmış, derinlemesine mülakatların yanı sıra çeşitli ziyaretlerden elde edilen gözlemleri içermektedir. Bu çalışmada incelenen işletme, Ankara'nın Kızılay semtinde bulunan Lumiere Cafe'dir. Gözlemler, Nisan 2022 ile Haziran 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen çoklu ziyaretler sırasında gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler, kafenin menüsünün, müşteri kitlesinin, fiziksel konumunun ve işletmecinin bölgedeki esnafla ilişkisinin incelenmesini kapsamıştır. Bu gözlemlere ek olarak, yaklaşık altı yıldır Türkiye'de ikamet eden orta yaşlı Koreli bir işletme sahibi olan kafe sahibi ile derinlemesine bir mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu metodolojik yaklaşım bize bu kafelere etnografik bir bakış açısı kazandırarak kültürler arası etkileşimler, mobilizasyon, kültürel etkiler ve Kore kafelerinin varlığının sebepleri gibi temel temaları vurgulamamıza olanak tanımaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak bu araştırma, Kore kafelerinin Ankara'da Kore kültürünün tanıtılmasına nasıl katkıda bulunduğunu ve göçmen mahallelerinin şekillenmesinde nasıl önemli bir rol oynadığını kapsamlı bir şekilde anlamayı amaçlamaktadır. Bu kafelerde gerçekleşen etkileşimleri ve kültürel alışverişleri inceleyen bu çalışma, göçmen topluluklarının karmaşık dinamiklerine ve yerel kültür üzerindeki etkilerine ışık tutmaktadır. Araştırma süresince, lise çağındaki gençlerin ve Korelilerin kafenin temel müşteri tabanını oluşturduğu ve işletme sahibinin mahalledeki diğer işletmecilerle yakın ilişkiler kurduğu bulguları edinilmiştir. Korelilerin kafeye sık sık geldiği göz önüne alındığında, kafe Ankara'daki Kore toplumu için bir merkez görevi görmektedir. Sosyal temaslar için bir merkez görevi gören kafe, Koreli göçmenlerin birbirlerini tanımalarını, hikâyelerini paylaşmalarını ve bir topluluk hissi geliştirmelerini sağlamaktadır. Kafe, topluluk oluşturma bileşeni nedeniyle yabancı bir ülkede yaşayan Koreliler arasında sosyal kaynaşmanın teşvik edilmesinde son derece önemlidir. Kore kafesinin varlığı, mahallenin yerel nüfusu ve diğer yabancı insanlarla kültürler arası etkileşimi de teşvik etmektedir. Kafe'nin yerel kültüre etkileri düşünüldüğünde, Kore yemekleri ve kültürel aktiviteleri barındırmasıyla yerel halka Kore kültürü hakkında bilgi edinme ve bu kültüre saygı duyma fırsatı sunmaktadır. Bu etkileşim anlayışı teşvik etmekte, kültürel engelleri azaltmakta ve Koreli nüfusun Ankara'nın heterojen toplumuna entegrasyonunu ilerletmektedir. Son olarak, Kore yemekleri ve içecekleri sunan başka restoran ve kafeler olmasına rağmen, Lumiere Cafe'nin Koreli bir işletmeciye sahip olması, Kore kültürüne ilgi duyan yerel halk tarafından olumlu karşılanmış görünüyor. Çünkü bu etkileşimde sadece ürünler değil, hizmet sağlayıcılar ve onların etnik kökenleri de rol oynamaktadır.

Elifsena Biroğlu

*Uluslararası İlişkiler – Yüksek Lisans
İstanbul Bilgi Üniversitesi*

“Geri Dönmek Mit mi Değil mi?”: Midyatlı Süryanilerin Avrupa’dan Anayurda Geri Dönüş Göçleri

Bu araştırmanın temel amacı terk edilmek zorunda kalınmış bir yere geri dönmenin mümkün olup olmadığı ve eğer mümkünse geri dönebilmenin temel sebeplerinin ne olduğunu anlamayı kavramaktır. Literatürdeki hâkim Avrupa merkezli geri dönüş göç dinamikleri ve geri dönüş göçlerinin büyük oranda ekonomik kaynaklı nedenler ile formüle edilmesine karşın eleştirel, özgün ve güncel bir bakış sunması amacıyla bu araştırma, Süryanilerin 2000’li yıllardan itibaren Avrupa’daki çeşitli ülkelerden anayurtları olan Mardin-Midyat bölgesine geri dönmelerine odaklanmaktadır. Etno-dinsel ve etno-kültürel bir grup olan Süryanilerin kökenlerine dair derin tartışmalar sürse de genel anlamda tarihte ilk kez kollektif şekilde Hristiyanlığı kabul eden topluluk olarak bilinirler. Anayurtları, Türkiye’nin güneydoğusunda yer alan Tur’abdin Bölgesi’dir ve Süryanilerin ana dili Aramice-Süryanicedir. Süryanilerin anayurtları dışına yaptıkları göçler büyük oranda 19. yüzyıl Osmanlısından Lozan Antlaşması ile kurulan 20. yüzyıl Türkiye Cumhuriyeti’ne uzanan geniş bir zamanı kapsar. Avrupa’ya doğru gerçekleşen bu göç dalgasının 1990’lı yıllarda bölgede yaşanan PKK-Hizbullah-devlet çatışmasıyla beraber doruk noktasına ulaştığı bilinmektedir. Ancak “Avrupalılaşılan” Türkiye’nin geçirdiği demokratikleşme süreciyle birlikte birçok Süryani 2000’li yıllardan itibaren günümüze uzanan bir zaman diliminde Avrupa’daki diasporadan köylere geri dönmüşler ve bölgede yeniden yaşamaya başlamışlardır. Bu doğrultuda araştırma ilk etapta Süryanilerin kim olduklarına ve Süryanilerin Osmanlı’dan Cumhuriyet’e siyasi konumları açıklanarak Süryani göçlerinin siyasi ve sosyal nedenlerine ışık tutulacak; daha sonra ise 2000’li yıllarda “Avrupalılaşılan”ın Türkiye için ne anlama geldiğine ve bu kapsamda Türkiye’de gerçekleştirilen reformlara yer verilecek ve nihayet cumhuriyetin ikinci yüz yılına adım atarken Süryaniler özelinde Türkiye’de azınlıklar için atılan adımlara ve Süryanilerin geri dönüş anlatılarına yer verilecektir. Süryanilerin geri dönüş anlatısı açıklanırken dünyadaki benzer geriye dönüş göç örnekleri ve bu bağlamlardaki mevcut teoriler ile elde edilmiş saha verileri desteklenecektir. Araştırmanın odak grubunu 2000’li yıllardan sonra Avrupa’dan Midyat merkezine ve çevresindeki köylere geri dönmüş, yaşları 19-78 arasında değişen 25 Süryani oluşturur. Kar topu yönteminden faydalanılarak ulaşılan odak grup ile yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmış ve bu etnografik görüşmenin çıktıları, Türkiye’nin önemli siyasi figürlerinin Süryaniler hakkındaki söylemlerinin analizleri ile karşılaştırılmıştır. Böylece araştırmanın yanıt vermesi beklenen temel sorular şu şekilde sıralanabilir: “Geri dönüş göçlerinin çeşitleri nelerdir? Terk etmek durumunda kaldığımız bir yere geri dönme mümkün müdür? Anayurttaki değişimler bireylerin göç kararları üzerinde etkili midir? Süryani geri dönüş göçlerinin temel motivasyonları neler olabilir? Geri dönen Süryanilerin beklentileri ve yorumları ve geri dönme sebepleri nelerdir? Süryaniler için geri dönüş, sürdürülebilir bir süreç midir?”

Elif Gündüz

*Sosyoloji – Yüksek Lisans
Leuven Katolik Üniversitesi*

Sınırlar Yapım Aşamasında: Belçika'daki Müslüman Göçmen Kadınların Gündelik Sınır Tecrübelerine Kesişimsel Bir Yaklaşım

Son yıllarda Avrupa'da gittikçe yoğunlaşan sınır rejimi uygulamaları, Avrupa ülkelerini aşırı bunaltan bir “mülteci krizi” sonucunda ortaya çıkmamıştır. Aksine, sınır rejimleri, refah toplumlarının, özellikle yoksulluk ve sömürge-sonrası çatışmaların etkisi altındaki ülkelerden gelen “istenmeyen göçmenlere” karşı giriştikleri çabalar sonucu yaklaşık 1990lardan bu yana üretilmekte ve uygulanmaktadır (Lems, 2020). Ancak, Soğuk Savaş sonrası dönemde, artan küreselleşme ve Avrupa'nın kapı kapatma politikalarının yoğunlaşması, sınırların kavramsal olarak yeniden düşünülmesi ve anlaşılması yönünde bir değişikliği de beraberinde getirmiştir (Özdemir & Ayata, 2018). Bu bağlamda, sınırlar, bölgeleri ve toprakları birbirinden ayıran sabit, değişmez coğrafi ve fiziksel bölünmelerden ziyade sosyal olarak inşa edilmiş, gittikçe her yere yayılan ve gündelik hayata nüfuz eden, akışkan, belirsiz ve her yerde bulunan bir dizi gündelik pratik olarak anlaşılmaya ve kavramsallaştırılmaya doğru evrilmiştir ve gündelik sınır süreçlerinden söz edilmiştir (Cassidy, 2019; Jones ve Johnson, 2016; Yuval-Davis, 2013; Yuval-Davis vd., 2019).

Sınır nosyonu ve sınır pratiklerinin belirsiz ve tartışmalı yapısı, sınırların ve sınır pratiklerinin oluşumu özellikle 2015 yılında savaş ve iç çatışmalardan kaçıp Akdeniz'i geçmek isteyen mülteci ve sığınmacı akınından sonra oldukça önemli hale gelmiştir (Spindler, 2015; Lems, 2020). Sınır oluşturma pratiklerinin yoğunlaşması, mülteci, göçmen ve sığınmacıların sosyo-kültürel ve ekonomik düzene tehdit oluşturduğu yönündeki söylemler aracılığıyla meşrulaştırılmak istenmiştir (Lems, 2020). Bunun bir sonucu olarak, Avrupa ülkelerindeki göçmenler sıklıkla kesişen eşitsizlik ve sınır pratikleriyle karşılaşmaktadır.

Avrupa'da gittikçe yoğunlaşan sınır pratikleri, etnik toplulukları ve göçmenleri ciddi şekillerde etkilemektedir. Bunun başlıca sebebi, sınır oluşturma süreçlerinin, toplumda belli bireylerin ve grupların marjinalleştirilmesi ve ulusal ve etnik topluluklar arasında sınır çizilmesine dayanmasıdır (Yuval-Davis vd., 2019). Bu bağlamda, son yıllarda nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ülkelerden Avrupa'ya göç akını ve Avrupa'da artan Müslüman nüfusu göz önünde bulundurulduğunda (Cooperman vd., 2017), Müslümanlar dini, kültürel ve sosyal olarak “en uzak öteki” (Erel, 2010) olarak inşa edilmiştir ve artan gündelik sınır pratiklerine maruz kalmaktadır. Özellikle Müslüman göçmen kadınlar birçok Batı ülkesinde “yerli ötekiler” (Agergaard & Lenneis, 2021) ya da “istenmeyen kültürel farklılıkların bir alegorisi” (Bilge, 2010) olarak tasvir edilmiş ve bunun sonucu olarak kesişen ayrımcılık süreçleriyle yoğun bir şekilde karşılaşmaktadırlar.

Bu çalışmanın amacı, Belçika'da yaşayan Müslüman göçmen kadınların gündelik sınır süreçlerini nasıl tecrübe ettiğini ve Müslüman göçmen kadınların faillik ve toplumsal aktörlüklerini gündelik sınırlar bağlamında nasıl müzakere edip yeniden inşa ettiğini incelemektir. Bu araştırma, Belçika'nın çeşitli şehirlerinde bulunan ve son 20 sene içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı Belçika'ya göç etmiş, farklı etnik kökenden gelen on kadınla yapılan yarı-yapılandırılmış mülakatlara dayanmaktadır. Bu çalışmada, Müslüman göçmen kadınların gündelik hayatında sınır pratiklerinin tezahürlerini ve bunlara yönelik tepkilerini daha iyi

kavramak için teori keskinleştirme yaklaşımı kullanılmış ve girift sınır tecrübelerini açıklamak için kesişimsellik (*intersectionality*) analizi uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, Müslüman göçmen kadınların gündelik sınır tecrübeleri, *kurumsal seviye, yapısal seviye, bireysel seviye ve kişilerarası seviye* aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Söz konusu dört bağlam, *dini sınır oluşturma, ekonomik sınır oluşturma, eğitim sınırı oluşturma, cinsiyete dayalı sınır oluşturma, ırk ve etnisitiye dayalı sınır oluşturma ve göçmenlik statüsüne dayalı sınır oluşturma* olmak üzere çeşitli pratikler aracılığıyla açığa çıkmaktadır. Bu çerçevede, sınırlama süreçlerinin Müslüman göçmen kadınların yaşamlarını nasıl etkilediğini, mikro ve makro düzey bağlamların kesişim noktalarında nasıl faaliyet gösterdiğini ve sınır işçiliğinin çok katmanlı doğasını keşfetmemize yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, özellikle kesişen kimliklere sahip Müslüman kadınları etkileyen kesişimsel sınırlama süreçlerinin varlığına işaret etmektedir. Ancak, Müslüman göçmen kadınlar genellikle gündelik sınırlama pratiklerine karşı pasif birer kurban değildir; aksine, karşılaştıkları sınır pratiklerine meydan okumak ve toplumsal aktörlüklerini yeniden inşa etmek için gündelik failliklerini (*everyday agency*) açığa çıkarmakta ve dil, entegrasyon, eğitim, kendini geliştirme, gönüllülük, kişisel dönüşüm, pozitif bakış açısı ve karşı koyma gibi stratejiler kullanarak gündelik sınır süreçlerine karşı dirençlilik kazanmaktadırlar.

KAPANIŞ 17:15 – 18:00

Konferans Bilim Kurulu katılımıyla